

Oslo, oktober 2000

“Vil du være sammen med meg?”

*Om materialistiske holdninger hos barn og
grad av voksenkontakt*

Av Franco Morande, Thorvald Abrahamsen, Rolf Kristian
Baltersen og Thore K. Karlsen

Rapport 5/2000

Framtiden i våre hendes forskningsinstitutt

1 Sammen drag

Rapporten er en undersøkelse av voksenkontakt, aktivitetsmønstre og forbruk blant 135 elever fordelt på tre 6. klasser og tre 9. klasser ved fire skoler i Oslo. Forbruk og voksenkontakt er belyst gjennom en kombinasjon av spørreskjema og gruppearbeid som ga elevene anledning til refleksjon og en mer åpen besvarelse av noen av spørsmålene. Dataene ble analysert ved hjelp av blant annet korrespondanseanalyse. Hypotesen om at barn med mye voksenkontakt blir mindre konsumorienterte enn barn med lite voksenkontakt, ble delvis bekreftet i undersøkelsen. Resultatene fra de forskjellige analysemetodene støtter tydelig opp om hverandre, og vi har trukket følgende konklusjoner:

Hovedkonklusjon

Praksis i barneoppdragelsen i Oslo-området kan betraktes langs en akse som går fra en overveiende forbrukerorientert oppdragelse (*konsumistisk*) på den ene siden, til en oppdragelse som overveiende baserer seg på voksenkontakt og felles aktiviteter på den andre siden (*produksjonistisk*). Vi finner at høyt konsum og lite fellesskap kjennetegner det ene utgangspunktet, mens lavt konsum og mye fellesskap finnes på den andre siden. Den største andelen av elevene befinner seg imidlertid i midten og kjennetegnes av både høyt konsum og mye felles aktiviteter.

To ulike oppdragelsespraksiser

Den såkalte konsumistiske oppdragelsen karakteriseres ved at foreldre ikke hjelper med lekser, barna er velutstyrt med de fleste materielle goder, spiser sjelden middag med foreldrene, ønsker mer penger av foreldrene i stedet for mer kontakt, mener de burde fått mer penger hjemme, har jobb og betaler mange konsumgoder selv. Denne svarklyngen tilsvarer en *konsumistisk sosialisering*.

Barn som har en oppdragelse preget av mye voksenkontakt, karakteriseres ved at de ofte får hjelp til lekser, ofte ser på TV sammen med foreldre, kjøper sjeldnere varer med mellomlang levetid som klær og sko, ikke har jobb utenom skolen, synes de får nok penger hjemme og ønsker at foreldrene er mer sammen med dem. Denne gruppen faller i stor grad inn under det man kan kalle en *produksjonistisk sosialisering* som innebærer læring gjennom utadrettede handlinger.

Andelen av elevene som kan regnes til den konsumistiske sosialiseringen er større enn andelen som får en oppdragelse som heller baserer seg på mye voksenkontakt og felles aktiviteter enn høyt konsum.

"Penga eller tiden?"

At resultatene skisserer to typer oppdragelsespraksiser eller sosialiseringsmåter vises tydelig gjennom følgende observasjoner: Barn og ungdom som ofte spiser måltider med foreldrene foretrekker langt hyppigere mer samvær med foreldrene enn mer penger, sammenlignet med dem som spiser sjeldent sammen med foreldrene. Dette gjelder også dem som ofte ser på TV sammen med foreldrene sammenlignet med dem som ser sjeldent på TV med foreldrene. Undersøkelsen viser også at denne utviklingen allerede er i gang i 6. klasse. **Ut fra analysen av barnas ønsker og teorien om de to typene oppdragelsespraksiser, kan det synes som om det "lønner seg" å gi barna penger i stedet for tid; barna vil på den måten etterhvert slutte å ønske seg tid med**

foreldrene, men heller ønsker seg mer penger som de kan bruke sammen med jevnaldrende.

Barnas forbruk

Undersøkelsen viser at barnas infrastruktur i hjemmene er svært god. PC, TV, video og stereoanlegg eies av mer enn 80 prosent av sjetteklassingene og mer enn 90 prosent av niendeklassingene. Begge aldersgruppene synes også å være godt utstyrt med dataspill. Vel halvparten av alle sjetteklassingene og nesten 80 prosent av niendeklassingene, har mobiltelefon. At mobiltelefon er så utbredt i den laveste aldersgruppen, finner vi noe overraskende.

Nesten halvparten av sjetteklassingene og over 60 prosent av niendeklassingene kjøper klær og sko minst en gang i måneden. Bruken av "fastfood" er ikke så utbredt. Av sjetteklassingene kjøper 25 prosent "fastfood" en gang i uken eller oftere, mens nesten 30 prosent av niendeklassingene kjøper "fastfood" så ofte.

Finansiering av barnas forbruk

Foreldrene er utvilsomt den viktigste kilden for finansiering av barnas forbruk. Lommepenger, ekstra penger til kino og konserter, lån og gaver finansierer mesteparten av både infrastruktur og løpende forbruk. Både forbrukets og lommepengenes størrelse øker med alderen. Flertallet av sjetteklassingene er tilfredse med det beløpet de får, mens flertallet av niendeklassingene mener de burde få mer. Niendeklassingene finansierer selv en større del av sitt løpende forbruk enn hva sjetteklassingene gjør. Unntaket er idrettsutstyr, som stort sett finansieres av foreldrene.

Over en tredjedel av niendeklassingene og omtrent 15 prosent av sjetteklassingene har betalt arbeid. At formålet med jobben er høyere konsum, synes klart, da denne gruppen også ønsker mer penger av foreldrene.

Grad av voksenkontakt

Sjetteklassingene synes å ha langt mer foreldrekontakt enn niendeklassingene, hvilket i og for seg er naturlig i forhold til barnas utvikling. Dette gjelder både deltagelse på organiserte aktiviteter med andre voksne tilstede, felles måltider med foreldre, og leksehjelp.

I begge aldersgruppene er det mer enn to tredjedeler av barna som driver idrett. Foreldrene er til stede minst en gang i uken for totredjedeler av sjetteklassingene og for halvparten av niendeklassingene. Forskjellen i foreldrenes engasjement er mindre for idrett enn for de fleste andre aktivitetene. Sammenholder vi dette med den høye andelen i begge aldersgruppene som får idrettsutstyret finansiert av foreldrene, fremstår idrett som en høyt prioritert aktivitet blant dagens foreldre.

Hva ønsker barna?

Stilt overfor valget mellom mer voksenkontakt eller mer penger ønsker et flertall av sjetteklassingene mer voksenkontakt, mens et like klart flertall av niendeklassingene foretrekker mer penger. På bakgrunn av at sjetteklassingene gjennomgående har mer voksenkontakt enn niendeklassingene, er dette et interessant funn.

En av gruppeoppgavene gikk ut på å bli enige om hva barn/ungdom på deres egen alder og foreldrene bør bruke mer tid sammen på. De niendeklassingene som langt sjeldnere spiser

sammen med foreldrene, synes å savne dette, ettersom ”å spise sammen” er deres hyppigste ønske. Som andre og tredje ønske har de ”snakke sammen” og at foreldrene skal delta mer på idrettsarrangementer. Her kan det synes som om foreldrenes praksis til en viss grad er i utakt med ungdommens ønsker.

Sjetteklassingene ønsker at foreldrene oftere skal være med på ferie, kino, turer og å shoppe og lignende aktiviteter som i motsetning til niendeklassingenes ønsker, krever samvær med foreldrene over lengre tid. Dette er eksempler på aktiviteter som de yngre sjelden får lov/har anledning til å gjøre alene, for eksempel fordi de ikke får lov til å gå på kino alene.

2 Forord

Framtiden i våre hendes utredningsvirksomhet har til formål å beskrive hindre og løsninger på veien mot et bærekraftig samfunn. Vi utgir årlig 10-12 rapporter av denne typen.

Denne rapporten tar for seg forholdet mellom barns forbruk og grad av voksenkontakt.

Rapporten utgis med støtte fra Barne- og familiedepartementet. Vi takker for støtten!

Oslo, 26.10.00

Tor Traasdahl
redaktør

3 Innhold

1	Sammendrag.....	2
2	Forord.....	5
3	Innhold.....	6
4	Innledning.....	7
	4.1 Bakgrunn for valg av problemstillinger.....	7
	4.2 Problemstillinger.....	9
	4.3 Formålet med undersøkelsen.....	9
5	Metode.....	10
	5.1 Kvantitativ og kvalitativ undersøkelse.....	10
	5.2 Fremgangsmåte og metodiske begrensninger.....	10
6	Presentasjon av kvantitativ empiri.....	14
	6.1 Bakgrunnsvariabler.....	14
	6.2 Aktiviteter hjemme.....	16
	6.3 Aktiviteter utenfor hjemmet.....	20
	6.4 Forutsetninger for forbruk.....	23
	6.5 Materiell Infrastruktur.....	25
	6.6 Forbruksartikler med mellomlang levetid: finansiering og kjøpshyppighet.....	29
	6.7 Løpende forbruk.....	32
	6.8 Barnas ønsker.....	36
7	Presentasjon av kvalitativ empiri.....	39
	7.1 Gruppetriangulering om barnas ønsker.....	39
	7.2 Barnas ønsker.....	42
8	Korrespondanseanalyse av barnas forbruksmønster og foreldre/voksenkontakt.....	44
	KART 1: Kjøpshyppighet, forbruksvarer med kort og mellomlang levetid.....	44
	KART 2: Finansiering av forbruk med mellomlang levetid.....	45
	KART 3: Finansieringsform for løpende forbruk.....	45
	KART 4: Aktiviteter utenfor hjemmet (med og uten foreldre).....	47
	KART 5: Aktiviteter i hjemmet (med og uten foreldre).....	48
	Konsumistisk og produksjonistisk sosialisering.....	50
9	Oppsummering og konklusjon.....	56
10	Vedlegg.....	59

4 Innledning

4.1 Bakgrunn for valg av problemstillinger

Barn er morgendagens voksne. Vi produserer kontinuerlig neste generasjons voksne både gjennom våre institusjoner, våre frivillige organisasjoner, media og gjennom våre forskjellige private roller overfor barn. Hva vi gjør, får derfor direkte konsekvenser både for barna, oss selv og måten samfunnet vil fungere på i fremtiden.

Barn er allerede i dag en viktig forbrukergruppe og som morgendagens voksne, også fremtidens forbrukere. De forbrukervaner de utvikler som barn og ungdommer, vil i høy grad prege deres forbrukervaner i fremtiden. Dette kan vi avlede av kohortteorien hvor det hevdes at forholdene i det tidsrommet mennesket er barn/ungdom i høy grad preger og bestemmer hvordan det blir som voksent. Vi snakker om "førkrigsgenerasjonen", "generasjonen som bygde landet", "68-generasjonen", etc. (Hellevik 1972, Fischer og Münchmeier 1997). På denne bakgrunnen er det interessant å reise spørsmålet: Hvilke innflytelser er det som preger barn og ungdoms oppvekstvilkår i dag, og hvilke holdninger til og oppfatninger av "det gode liv" fører dette til? Disse innflytelsene vet vi en del om og de viktigste er: Økende velstand, stadig mer omfattende opphold i utdannings- og oppbevaringsinstitusjoner, begge foreldre i arbeid, økende eksponering for teledmedia, reklame og internett med dets mangfoldige muligheter for kommunikasjon, læring og tidsfordriv. Til sammen gir disse faktorene barn og ungdoms hverdag et preg den ikke har hatt hos tidligere generasjoner. Dette betyr ikke at alle barns hverdag er lik eller at alle barn i dag blir like, men at de nevnte faktorene på en eller annen måte, og i varierende grad, vil strukturere og ha innflytelse på barnas hverdag. Hverdagens sammensetning av opplevelser og stimuli former imidlertid barna over tid.

Sosialisering brukes vanligvis som betegnelse på prosessen hvor individene internaliserer sosiale normer; dvs. samfunnets normer gjøres til en del av den enkeltes personlighet. Samtidig som det er en høy grad av kontinuitet i et samfunns normer, er de også gjenstand for en mer eller mindre forandring. Den teknologiske utviklingen slik den ytrer seg i universalisering av kommunikasjon og en mer eller mindre kontinuerlig reorganisering av arbeids- og familieliv, kan betraktes som pådriveren i prosessen for å tilpasse og "modernisere" et samfunns normer. Ofte skjer fornyelsen i bølger, og ofte skjer den både utilsiktet og uønsket. Sikkert finnes det mange som ikke ønsker seg den "individualiseringsbølgen" vi nå befinner oss midt i. Men den er et resultat av så tunge, underliggende trender at den verken kan stoppes eller reverseres på kort sikt: Eksplosiv vekst i høyere utdanning, liberal barneoppdragelse, velstandsvekst og en stadig økende spesialisering i arbeidslivet (Beck 1997). Forandringene i barn og ungdoms erfaringsgrunnlag har i følge flere sosialiseringsteoretikere ført til grunnleggende forandringer i måten de sosialeres på, dvs. måten de tilegner seg verden på. Man beskriver dette som overgangen fra et produksjonistisk til et konsumistisk sosialiseringssparadigme (jf. Rolff 1983 og Baethge 1989).

Produksjonistisk sosialisering innebærer læring gjennom utadrettede handlinger med konsekvenser både for en selv og omgivelsene. Arbeid og aktiviteter er sentrale begreper i det produksjonistiske sosialiseringssparadigmet.

Konsumistisk sosialisering innebærer læring gjennom opplevelser av omgivelsene eller innadrettede handlinger. Studier, materielt og kulturelt konsum er sentrale begreper i det konsumistiske sosialiseringsparadigmaet. Individualiseringen og forfallet i kollektive orienteringer tvinger enkeltindividet i dag til å konstruere sin egen identitet og biografi i langt høyere grad enn tidligere. De byggesteiner den enkelte her får til disposisjon vil i høy grad være avhengige av de innflytelser han/hun blir utsatt for i oppveksten (Beck 1997). Man kan her tenke seg et kontinuerlig mulighetsrom som spenner fra identitetsdannelse i hovedsak gjennom selektivt konsum på den ene siden til identitetsdannelse i hovedsak gjennom selektive aktiviteter på den andre siden.

Konsumets art og omfang vil på den ene siden være et uttrykk for ens forhold til seg selv og omgivelsene. På den andre siden vil det være et uttrykk for foreldres inntekt og villighet til å bruke denne på barna. Men hos den enkelte er det ikke det absolutte konsumnivået som indikerer en konsumistisk grunnholdning, men forholdet *mellom konsum og aktiviteter*. Derfor må begge deler kartlegges i en undersøkelse av forholdet mellom voksenkontakt og konsum.

Mange barne- og ungdomsorganisasjoner arbeider for at barns ønsker skal bli mer hørt og få større innflytelse på familiers beslutninger om penger, aktiviteter og tid (Karlsen 1991). Leffler finner i sin undersøkelse av barns forbruksmønstre at mange barn har et høyt forbruk og ligger under for press fra jevnaldrende om å bruke dyre merkevarer (Leffler 1997). Mer familie- eller barnedemokrati kan altså i verste fall føre til et enda høyere vanedannende forbruk. En hypotese om årsakene til at barn utvikler konsumistiske holdninger er at travle og trøtte foreldre kjøper seg fri fra kontakt og omsorg for barna med dataspill, videokassetter, stereoanlegg, fjernsyn og godteri. Barna kommer herved også i underskudd på grensesettende voksenkontakt som de både trenger (Bronfenbrenner 1979) - og i hvert fall opp til en viss alder - også ønsker mer av enn de får (Karlsen 1992). De blir henvist til et forbruk som blir umodent bearbeidet og reflektert i gruppen av jevnaldrende. Slik kan voksenkontakt i form av hjelp til lekselesing, felles måltider, samtaler og felles aktiviteter fremstå som en motpol til frikjøp og konsum i barneoppdragelsen.

Overgangen fra barn til ungdom skjer (med individuelle variasjoner) rundt 12-års alderen (Piaget 1951). Det er da evnen til refleksjon og selvrefleksjon begynner å utvikle seg. Før dette er barna barn med en mer umiddelbar opplevelse av seg selv og omgivelsene. I årene mellom 11 og 15 – 16 festner personligheten seg og de jevnaldrende overtar rollen som barnas viktigste referansegruppe fra familien (Karlsen og Mjaavatn 1996). For å kunne si noe om ønsket om og virkningene av voksenkontakt på forskjellige alderstrinn, tar vi i denne undersøkelsen utgangspunkt på et alderstrinn før evnen til selvrefleksjon er blitt for sterkt utviklet og på det alderstrinnet hvor jevnaldrende har erstattet foreldrene som viktigste referansegruppe. Dette tilsier i 11-årsalderen og 15 eller 16-årsalderen.

På bakgrunn av dette har vi framsatt følgende **hypotese**:

"Konsumistiske holdninger er mindre utbredt blant barn og ungdom med en tilfredsstillende voksenkontakt enn blant barn og ungdom med liten voksenkontakt"

4.2 Problemstillinger

Undersøkelsens to problemstillinger er:

1. "Hvilken sammenheng er det mellom art og omfang av barn og ungdoms voksenkontakt og deres konsum- og aktivitetsmønstre?"
2. "Hvorvidt er situasjonen slik barna ønsker den skal være, eller representerer den en tilpasning til en situasjon de heller misliker men ikke kan endre?"

4.3 Formålet med undersøkelsen

Formålet med undersøkelsen er todelt. Første del er en kvantitativ kartlegging gjennom et spørreskjema av:

1. Typer og omfang av voksenkontakt i hjemmet
2. Andre typer voksenkontakt utenfor hjemmet
3. Fritidsaktiviteter i hjemmet – art og omfang
4. Fritidsaktiviteter utenfor hjemmet – art og omfang
5. Barnas materielle infrastruktur i hjemmet og finansieringen av denne
6. Forbruk og finansiering av forbruksvarer med mellomlang levetid (klær, sko, etc.)
7. Omfang og finansiering av løpende forbruk (nytellesmidler, underholdning, etc.).

Andre del er en kvalitativ kartlegging og delproblematisering gjennom gruppearbeid blant elevene for å forsøke å avdekke; "hvorvidt situasjonen er slik barna ønsker den skal være, eller om den representerer en tilpasning til en situasjon de heller misliker, men ikke kan endre."

Gjennom den kvantitative og kvalitative metoden, søker undersøkelsen å belyse om det er sammenheng mellom barns voksenkontakt på den ene siden og deres konsum- og aktivitetsmønstre på den andre siden.

Presisert søker undersøkelsen å vise til sammenhengen mellom foreldre/voksenkontakt og konsumaktivitetsmønstre blant 6. og 9. klassinger. Det er med utgangspunkt i to dimensjoner fortolkningen av datamaterialet gjøres. Det første er langs dimensjonen produksjonistisk/konsumistisk sosialisering. Den andre er utviklingsdimensjonen fra barn til ungdom/tidlig voksen.

5 Metode

5.1 Kvantitativ og kvalitativ undersøkelse

Utvalg/målgruppe

Utvalget for denne undersøkelsen er ut fra de teoretiske forutsetningene ovenfor, elever i 6. og 9. klasse. For å påvise forskjeller mellom aldersgruppene er de enkelte variablene splittet på klassetrinn.

Utvalg av skoler

Det var vanskelig å få innpass i skole for å gjennomføre spørreundersøkelsen. Det viste seg at mange av skolene som prosjektgruppa var i kontakt med reserverte seg mot å gjennomføre undersøkelser. Bakgrunnen for dette var et allerede høyt trykk fra andre institusjoner og ofte pålagte undersøkelser fra myndigheter.

Undersøkelsen ble gjennomført i totalt 6 klasser, fordelt på 4 skoler. To av skolene tilhører det som kan karakteriseres som "Oslo vest". De andre to skolene kan karakteriseres som "Oslo Øst". Totalt 135 elever fordeler seg slik på de utvalgte skolene:

Antall elever pr. skole

Skole	6. kl.	9. kl.	Totalt	Andel i %
1	23	18	41	30
2		27	27	20
3	25		25	19
4	20	22	42	31
Totalt	68	67	135	100

Alle skolene ønsket å være anonyme.

5.2 Fremgangsmåte og metodiske begrensninger

På bakgrunn av problemstillingene har vi valgt følgende fremgangsmåte for undersøkelsen: I den kvantitative delen utarbeidet vi et spørreskjema basert på følgende inndeling:

Kap 6.2 Aktiviteter hjemme

Kap 6.3 Aktiviteter utenfor hjemmet

Kap 6.4 Forutsetninger for forbruk og finansiering av forbruk.

Kap 6.5 Materiell infrastruktur

Kap 6.6 Forbruksartikler med mellomlang levetid, finansiering og kjøpshyppighet

Kap 6.7 Løpende forbruk

Kap 6.8 Barnas ønsker

Kap 6.2 og 6.3 er ment å gi grunnlag for å avdekke/kartlegge elevenes art og grad av *voksenkontakt*.

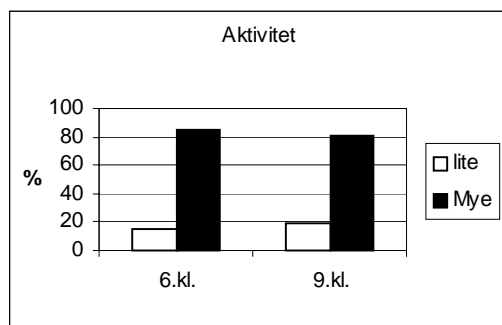
Kap 6.4 – 6.7 er ment å gi grunnlag for å avdekke/kartlegge elevenes *konsum og aktivitetsmønstre*.

Kap 6.8 er en kvalitativ tilnærming som søker å avdekke *elevenes ønsker* i forhold til voksenkontakt og konsum og aktivitetsmønstre.

Til sammen søker både den kvantitative og kvalitative undersøkelsen å gi de to sentrale begrepene *foreldre/voksenkontakt og konsum/aktivitetsmønstre* et innhold.

Spørsmålsformuleringene i spørreskjemaet danner grunnlaget for operasjonaliseringen av de to sentrale begrepene (se vedlegg nr. 9). Undersøkelsens problemstillinger knytter seg til *sammenhengen* mellom disse to begrepene. For å kunne skille mellom klassetrinn har det vært hensiktsmessig å rekode skalaspørsmålene til dikotomier¹, for slik å kunne lese forskjeller lettere. Slike rekodinger presenteres fortløpende i presentasjonen av de kvantitative dataene.

Variablene vil bli presentert splittet på 6. klasse og 9. klasse med verdier som ”lite” og ”mye” og ”sjelden” og ”ofte” (se figur nedenfor).

Et viktig hensyn ved forskning på barn og ungdom er at man forhindrer at voksne påvirker svarene. Undersøkelsen ble derfor gjennomført på skolen, i to skoletimer. For å styrke undersøkelsen, brukte vi to metodiske innfallsvinkler. En spørreskjemaundersøkelse ble gjennomført. Prosjektmedarbeiderne ledet elevene gjennom et spørreskjema i første time. Alle barna fylte ut dette individuelt. Skjemaet skulle gi oss informasjon om barnas sosiale bakgrunn, art, kvalitet og grad av voksenkontakt, ønsker om voksenkontakt, barnas andre aktiviteter, deres konsumaktivitet og deres ønsker om konsum. De fleste respondentene klarte å svare på spørreskjemaet uten særlige problemer. I tillegg til spørreskjemaet lot vi elevene gjennomføre et gruppearbeid om de samme temaene (beskrevet nedenfor).

Det kan virke som om en del av spørsmålene omhandler forbruk som er relativt vanlig blant alle elevgrupper. Disse spørsmålene vil dermed ikke i like stor grad fange opp de eksisterende forskjeller mellom elevgruppene (for eksempel materiell infrastruktur).

¹ dikotomi - begreper som gjensidig utelukker hverandre (for eksempel. lite/mye, sjelden/ofte)

Korrespondanseanalyse

Antall deltakere i undersøkelsen (135) begrenser muligheten for statistisk generalisering. Korrespondanseanalyse er derfor valgt som den sentrale statistiske analyseform. Hensikten med korrespondanseanalysen er å avdekke de overordende mønstre og strukturer som dannes gjennom egenskapenes gjensidige relasjoner. Ved bruk av korrespondanseanalysen vil vi prøve å konstruere "bilder" eller "kart" over forbruksmønstrene til respondentene. Alle (de diktomiserte) svarverdiene fungerer som selvstendige enheter i den videre analysen. Dermed mister man muligheten til å foreta gjennomsnittsberegninger (signifikanstesting). Men hensikten med korrespondanseanalysen er å løfte frem strukturen i datamaterialet, ikke redusere det til et gjennomsnittsmål.

I denne undersøkelsen har vi skilt mellom hovedvariabler og supplerende variabler. Vi har valgt å konstruere seks kart som baserer seg på hovedkategoriene i undersøkelsen:

- Kart 1 Kjøpshyppighet for forbruksvarer med kort og mellomlang levetid
- Kart 2 Finansiering av forbruk med mellomlang levetid
- Kart 3 Finansieringsform for løpende forbruk
- Kart 4 Aktiviteter utenfor hjemmet (med og uten foreldre)
- Kart 5 Aktiviteter i hjemmet (med og uten foreldre)
- Kart 6 Totalkart (Alle svarverdiene med unntak av materiell infrastruktur)

Disse kartene skal sees i forhold til den konsumistiske og den produksjonistiske sosialiseringen (jf. Kap. 4.1 og Kap. 4.2). Svarverdiene på kartene er tatt med ut i fra størst grad av bidrag til aksene og punktplassering lengst unna origo/sentrum. Disse profilpunkter som er bidragsyttere til konstruksjon av spenningen i planet, er hovedvariabler i de respektive kartene.

Denne metoden åpner mulighet for å utdype bilde med inaktive punkter, såkalte supplerende variabler, det vil si punkter som ikke påvirker spredningen i planet, men som kan bidra med tilleggsinformasjon til den etablerte strukturen i planet (kartet). Etter å ha kjørt ut et kart for eksempel for kjøpshyppighet kan vi se hvordan denne fordelingen kan ha sammenheng med bakgrunnsvariablene. Vi kan da legge inn kjønn, klasse osv. og få fram informasjon om hvordan de ulike bakgrunnsvariablene sprer seg i forhold til det mønsteret av kjøpshyppighet som har allerede er dannet. Bakgrunnsvariablene fungerer som supplerende i forhold til å si noe om hvor konsistent spredningen på kjønn, klasse, forutsetninger for forbruk osv. er på tvers av de ulike variabelseleksjonene. Man skal ikke tolke bakgrunnsvariablene opp mot hverandre, men se de i forhold til hovedvariablene. De innvirker ikke inn på aksedannelsen.

Hensikten med dette er å finne ut om 6. og 9. klassinger har forskjellige typer forbruk og foreldrekontakt. Følgende supplerende verdier er lagt inn i alle de 5 kartene. De dekker tre områder:

- 1) Følgende 13 hovedverdier er tatt med i behandlingen av de empiriske sammenhenger
  - 6.klasse eller 9.klasse
  - gutt eller jente
  - norsk eller utenlandsk opprinnelse
  - mor jobber eller mor jobber ikke
  - foreldre er gift eller foreldre er ikke gift

- ingen søsken, ett søsken, to eller flere søsken
- 2) Følgende 8 verdier representerer holdninger til forbruk og foreldrekontakt:
- Ønsker at foreldrene gir meg mer penger fremfor at de er mer sammen med meg *eller* ønsker at foreldrene er mer sammen med meg fremfor at de gir meg mer penger
  - Ønsker at foreldrene lar meg være alene fremfor at de er mer hjemme *eller* ønsker at foreldrene er mer hjemme fremfor at de lar meg være mer alene
  - Synes at jeg får nok penger hjemme eller burde fått mer penger
  - Foreldrene mine er nok sammen med meg eller jeg kunne tenke meg at foreldrene mine var mer sammen med meg
- 3) Følgende 10 hovedverdier representerer forutsetninger for forbruk:
- Har jobb utenom skole eller har ikke jobb utenom skolen
  - Får lommepenger eller får ikke lommepenger
  - Får penger av foreldre uten å be om det eller får ikke penger av foreldre uten å be om det.
  - Sparer penger eller sparer ikke penger
  - Får lite lommepenger eller får mye lommepenger

De bakgrunnsvariablene som trekker lengst vekk fra origo er tatt med i kartene. Det vil si de som i minst grad baserer seg på en tilfeldig spredning. Man må lese dette som tendenser (se vedlegg nr. 2-7 for de egentlige plasseringene for hver av kartene).

Med disse metodologiske forutsetninger og begrensninger som er her lagt, vil vi komme tilbake til behandlingen av det empiriske datamaterialet i kapittel 8. Der vil vi presentere konstruksjonen av kartene og tolke dem innenfor rammen av det som er nevnt ovenfor.

Gruppearbeid

Det kan være vanskelig å avdekke barnas ønsker i et spørreskjema med faste svarkategorier. Elevene gjennomførte derfor også et gruppearbeid etter utfylling av spørreskjemaet. Gruppearbeidet hadde sitt utgangspunkt i spørreskjemaet, og ga barna mulighet til å tenke mer grundig over sitt eget forbruk. Dette gjorde vi også for å prøve å ta barnas synspunkter på alvor, og også gi dem anledning til å bearbeide tanker de har gjort seg ved utfyllingen av spørreskjemaet. Arbeidet i triadene, gruppearbeidet, ga elevene muligheten til å si sin mening i en trygg og liten gruppe. De fikk tilbakemeldinger der og da, og kunne korrigere seg selv og andre de var uenige med. Dette arbeidet ga elevene anledning til å reflektere mer over om de egentlig ønsker seg situasjonen slik den er i dag. Resultatene fra gruppearbeidet ble fremført i plenum av elevene. Kommentarene ble dokumentert av prosjektmedarbeiderne.

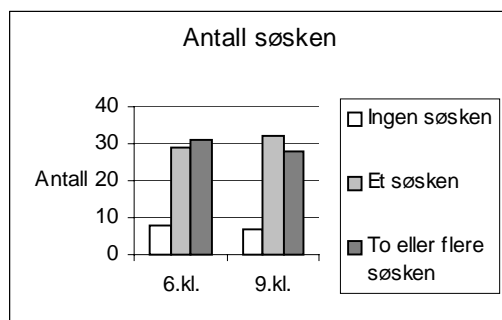
Man kan også spørre seg i hvilken grad dette prosjektet har fått med hele spekteret av elevgrupper. Har vi for eksempel fått med elever som kommer fra økonomiske sett meget ressurssterke/ressursvake hjem? Fordi vi bare hadde fire skoler med i undersøkelsen, og ingen data av foreldrenes inntekter er dette helt klart et usikkerhetsmoment ved undersøkelsen.

6 Presentasjon av kvantitativ empiri

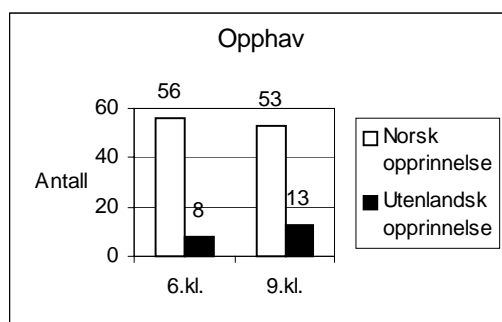
6.1 Bakgrunnsvariabler

Det er totalt 135 elever som har svart fra 4 skoler. Alle elevene som møtte opp i timen har svart på spørreskjemaet. Disse fordeler seg slik på kjønn og klasser:

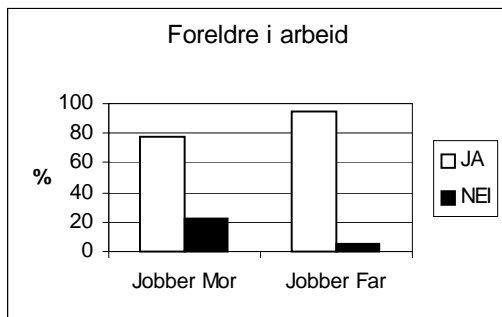
Klasse		Kjønn		Total
		Gutter	Jenter	
6. kl.		27	41	68
		31	36	67
Total		58	77	135

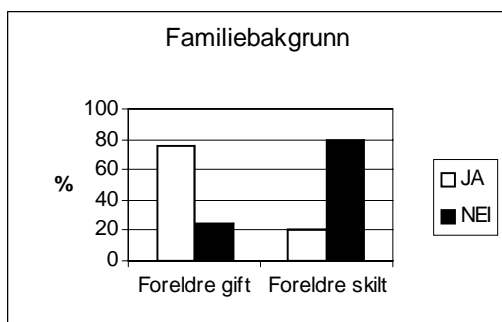
Som det framgår av figuren er søskenfordelingen relativt lik for både 6. og 9. klassinger.

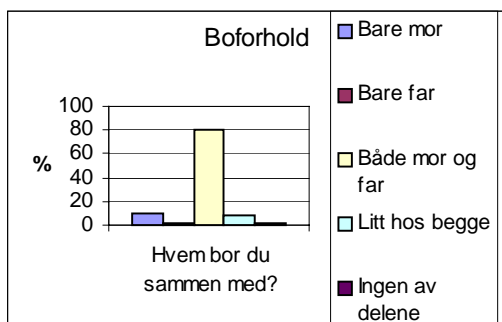
109 av elevene er av norsk opprinnelse. 21 er av utenlandsk opprinnelse. Her skal det legges til at det var flere av elevene som hadde problemer med å klassifisere seg. Det kunne være at de hadde en foreldre med utenlandsk opprinnelse, eller at de selv hadde bodd i Norge hele sitt liv. Om elevene var i tvil om hva de skulle svare ble de oppfordret til å svare det de følte seg som (5 elever har ikke svart).

105 eller 78 % av elevene har mødre som jobber. 30 eller 22 % har mødre som ikke jobber. 125 eller 95 % av elevene har fedre som jobber, mens 7 eller 5 % har fedre som ikke jobber.

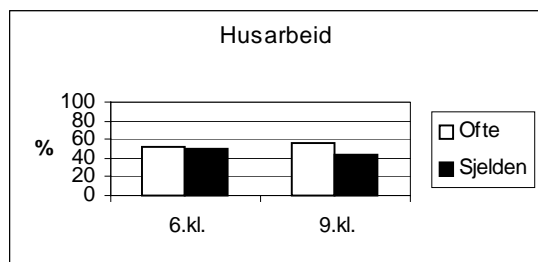
102 (76%) av elevene har foreldre som er gift, mens 32 (24%) har foreldre som ikke er gift. 25 elever, det vil si 19%, har skilte foreldre.

Når det gjelder boforhold er det 108 (80%) av elevene som bor sammen med både mor og far. 14 elever (10%) bor med bare mor, mens bare en elev bor med far. 10 % av elevene bor litt hos begge.

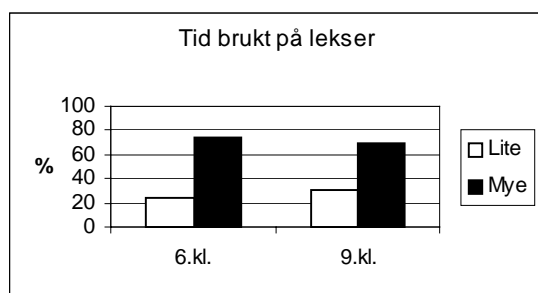
6.2 Aktiviteter hjemme

Egenaktiviteter hjemme

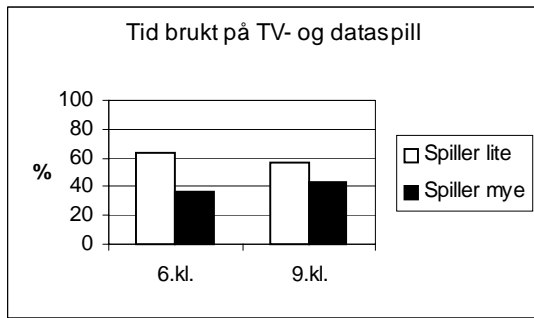
"Hvor ofte gjør du husarbeid hjemme?" (11)

Vi har skilt mellom de som gjør husarbeid flere ganger i uken (ofte) og de som gjør det en gang i uken eller sjeldnere (sjelden). Figuren viser at 52 % av 6. klassingene (n = 68) og 57 % av 9. klassingene (n = 67) gjør husarbeid relativt ofte. Husarbeid synes å være en relativt etablert aktivitet blant elevene, det er relativt vanlig blant elever på begge klassetrinn å gjøre husarbeid 1 til 2 ganger i uken.

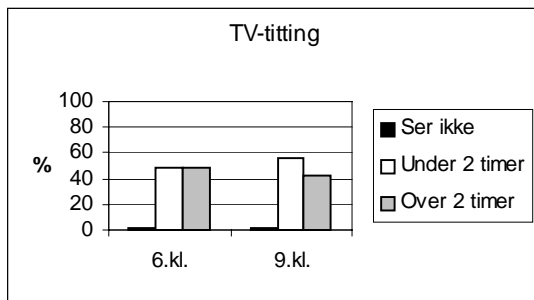
"Hvor mye tid bruker du på lekser pr. dag?" (12)

Vi har skilt mellom de som gjør relativt lite lekser og de som gjør relativt mye lekser. Skillet har vi satt mellom "under 30 min" (lite) og "over 30 min" (mye). Det er en noe større andel av 6. klassingene (75 %, n = 68) som gjør mye lekser sammenlignet med 9. klassingene (70 %, n = 67).

"Hvor mye tid bruker du pr. dag på å spille PC-spill/TV-spill?" (13)

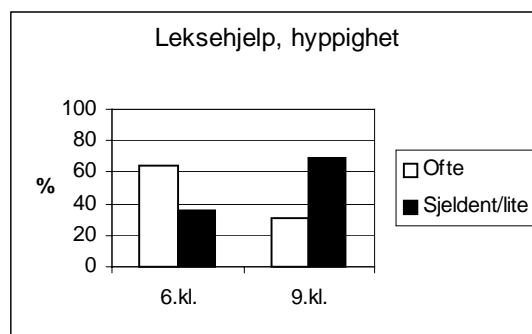
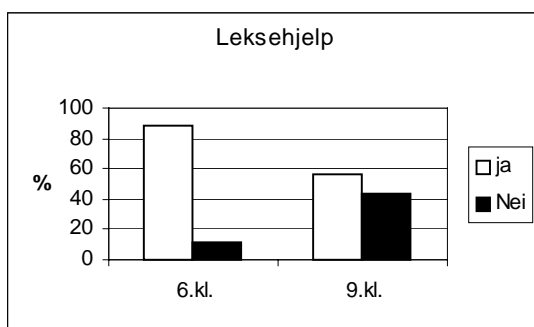
Vi har skilt mellom de som spiller relativt lite (under 30 minutter) og de spiller relativt mye TV- og dataspill (mer enn 30 minutter). Det er relativt færre i 6. klasse som spiller TV- og dataspill ofte (37 %, n = 68), sammenlignet med 9. klasse (43 %, n = 67).

"Hvor mye tid bruker du til å se på TV hver dag" (14)

Vi har skilt mellom de som ser mye på TV (mer enn to timer per dag) og de som ser lite (mindre enn to timer). Det er et større andel av 9.klassingene (56 %, n = 67) som ser relativt lite på TV sammenlignet med 6. klasse, hvor halvparten (49 %, n = 68) ser relativt lite på TV.

Aktiviteter hjemme med foreldre

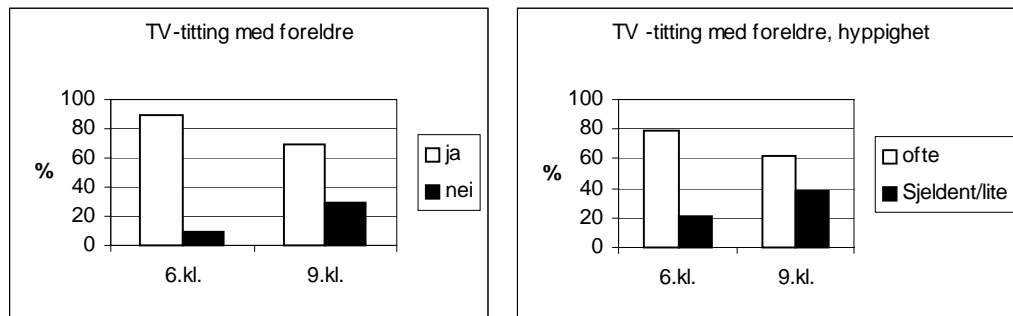

"Hjelper foreldrene dine deg med lekser?"(15a).

Det er større prosentandel av 6. klasse (88 %, n = 68) som svarer at de får leksehjelp av foreldrene, sammenlignet med 9. klasseelever (56 %, n = 67)

"Hvor ofte hjelper foreldrene dine deg med lekser?" (15b).

Vi har skilt mellom de som får leksehjelp flere ganger i uken (ofte) og de som får hjelp en gang i uken eller mindre (sjelden). Figuren viser at det er en større prosentandel av 6. klassinger (64 %, n = 68) som får leksehjelp relativt ofte sammenlignet med 9. klasseelever (31 %, n = 67).

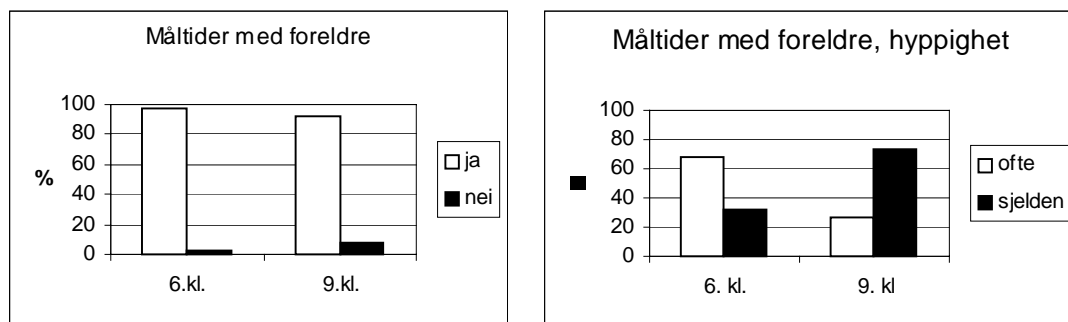

"Ser du på TV sammen med foreldrene dine" (16a).

Nitti prosent av 6. klasse elevene svarer at de ser på TV med foreldre (n = 67) , mens 70 % gjør dette i 9. klasse (n = 66).

"Hvor ofte ser du på TV sammen med foreldrene dine" (16b).

Vi har skilt mellom de som ser på TV sammen med foreldrene flere ganger i uken (ofte) og de som ser på TV med foreldre en gang i uken eller mindre (sjelden). Figuren viser at det er relativt flere elever i 6. klasse som ofte ser på TV med foreldrene (79 %, n = 63) sammenlignet med 9. klasse (62 %, n = 55).

"Spiser du middag med foreldrene dine?" (17a).

97 % av 6. klassingene (n = 67) svarer at de spiser middag med foreldrene, mens 92 % gjør dette i 9. klasse (n = 65).

"Hvor ofte spiser du middag med foreldrene dine?" (17b).

Vi har skilt mellom de som har felles måltider hver dag (ofte) og de som har fellesmåltider sjeldnere enn dette (sjelden). Figuren viser at det er en større andel som har fellesmåltider med foreldre i 6. klasse (68 %, n = 66) enn i 9. klasse (27 %, n = 64).

Oppsummering - aktiviteter i hjemmet

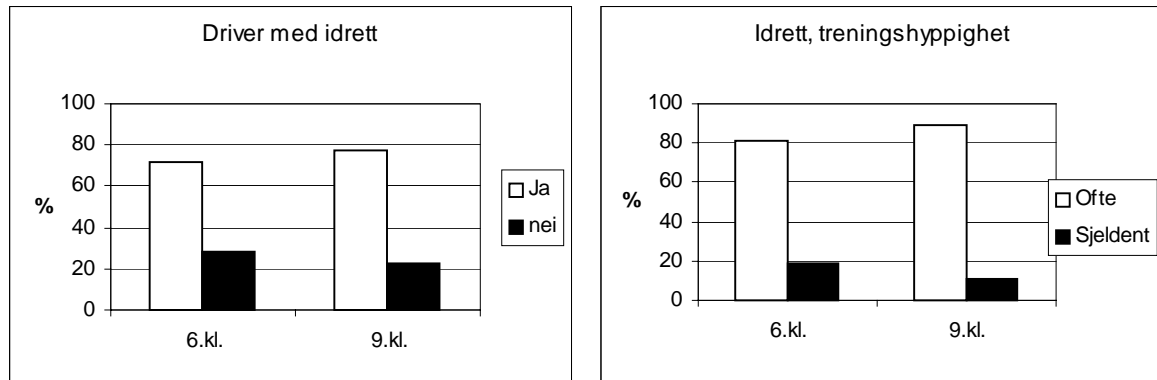
Niendeklassingene bruker mye tid på både husarbeid og TV/dataspill sammenlignet med sjetteklassinger. Sjetteklassingene derimot gjør mer lekser og ser mer på TV sammenlignet med niendeklassingene.

Ikke overraskende er det en tendens til mer foreldrekontakt blant sjetteklassinger enn niendeklassinger. Sjetteklassingene får mer leksehjelp, ser mer på TV sammen med foreldre og spiser oftere middag med foreldrene sammenlignet med niendeklassingene.

6.3 Aktiviteter utenfor hjemmet

Denne delen dreier seg om hva elevene gjør utenom skolen og utenom hjemmet, hvor mye tid de bruker på disse aktivitetene og i hvilken grad foreldre/voksne er til stede.

Idrettsaktiviteter med og uten foreldre til stede.

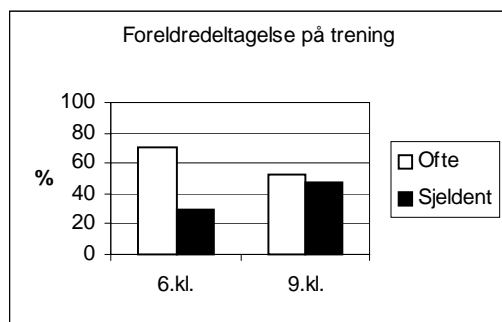

”Driver du med idrett?” (18a).

72 % (n = 67) av 6. klassingene svarer at de driver idrett, mens 77 % (n = 66) i 9. klasse driver med idrett.

”Hvor ofte trener du?” (18b).

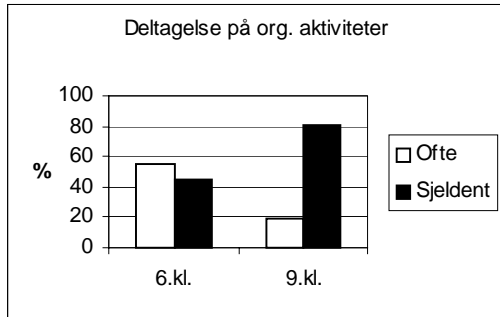
Vi har skilt mellom de som trener en gang i uken eller mer (ofte) og de som trener sjeldnere enn en gang i uken (sjeldent). Det er relativt færre i 6. klasse (81 %, n = 68) som trener ofte enn i 9. klasse (89 %, n = 67).

”Hvis du driver med idrett, hvor ofte er foreldre dine med?”(18c).

Vi har skilt mellom foreldredeltagelse oftere enn én gang i uken (ofte) og én gang i måneden eller sjeldnere (sjeldent). Det er prosentvis flere 6. klassinger (70 %, n = 53) som svarer at foreldrene ofte er med på trening, sammenlignet med 9. klassinger (52 %, n = 56).

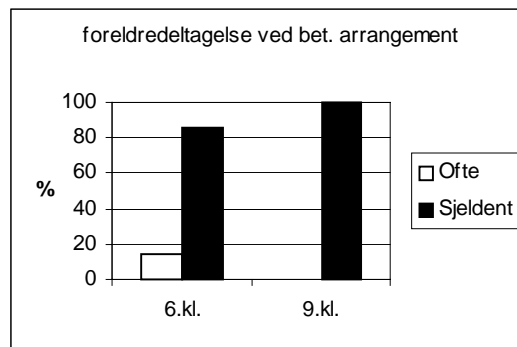
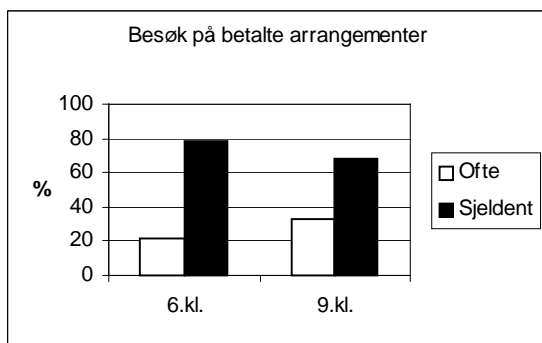
Fritidsaktiviteter med voksne tilstede

”Hvor ofte er du med på fritidsaktiviteter med andre voksne tilstede?” (19).

Vi har skilt mellom oftere enn én gang i uken (ofte) og sjeldnere enn én gang i uken (sjeldent). Det er relativt flere 6. klassinger (55 %, n = 64) enn 9.klassinger (19 %, n = 63) som deltar ofte på organiserte aktiviteter.

Arrangementer med inngangspenger

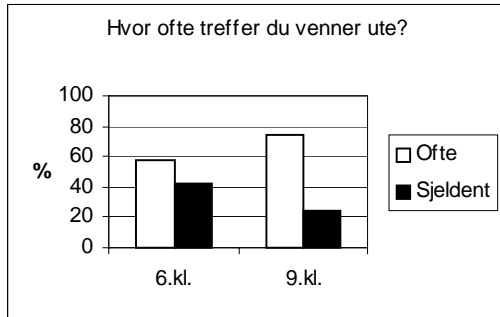
”Hvor ofte går du på arrangementer som du må betale inngangspenger for?” (20).

Vi har skilt mellom de som deltar på slike arrangementer oftere enn én gang i uken (ofte) og de som deltar én gang i måneden eller sjeldnere (sjeldent). Det er relativt færre 6. klasseelever (22 %, n = 67) enn 9. klasseelever (33 %, n = 67) som svarer at de går ofte på betalte arrangementer.

”Hvor ofte er foreldre dine med på slike arrangementer?” (21).

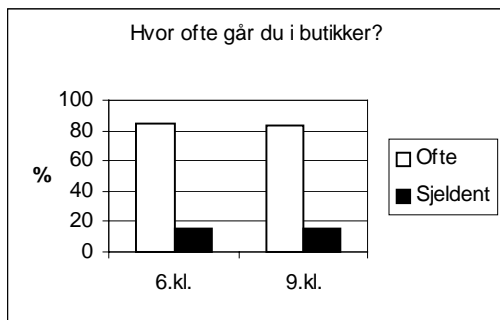
Vi har skilt mellom oftere enn én gang i uken (ofte) og én gang i måneden eller sjeldnere (sjeldent). Det er relativt sjeldent for både 6. og 9. klassinger at foreldre er med på arrangementer med inngangspenger. Det er allikevel 14 % (n = 63) av 6. klassingene som svarer at foreldre ofte er med, mens ingen i 9. klasse (n = 67) gjør det.

Ikke målrettede aktiviteter

”Hvor ofte møter du venner på steder ute?” (22).

Vi har skilt mellom de som treffer venner ute oftere enn flere ganger i uken (ofte) og de som gjør det sjeldnere enn en gang i uken (sjeldent). Det er prosentvis færre 6. klasseelever (58 %, n = 67) enn 9. klasseelever (75 %, n = 67) som svarer at de ofte treffer venner ute.

”Hvor ofte går du i butikker?” (23).

Vi har skilt mellom de som går i butikker oftere enn en gang i uken (ofte) og de som går i butikker sjeldnere enn en gang i uken (sjeldent). Fordelingen av svarene er relativt lik mellom 6. og 9. klasse. Mens 85 % (n = 67) av 6. klasseelevne svarer at de ofte går i butikker er tilsvarende tall for 9. klassingene 84 % (n = 67).

Oppsummering - aktiviteter utenfor hjemmet

De fleste sjette- og niendeklassinger driver ofte med idrett. Mange av sjetteklassingene deltar ofte på organiserte fritidsaktiviteter aktiviteter, niendeklassingene derimot besøker oftere arrangementer med inngangspenger. Niendeklassingene treffer venner ute oftere enn sjetteklassingene, mens over 80 prosent av begge elevgruppene går i butikker mer enn én gang i uken.

Foreldredeltagelsen på idrettesaktiviteter er større blant sjetteklassinger enn blant niendeklassinger. Samlet sett viser datamaterialet likevel en tendens til at mange foreldre er svært engasjert i barnas idrettsaktiviteter. På den annen side er det en stor andel av foreldrene (30 %) som aldri er med når barnet driver idrett.

Det er generelt få foreldre som er med elevene på betalte arrangementer. Det er allikevel, ikke overraskende, relativt flere sjetteklassinger som svarer at foreldrene er med på betalte arrangementer enn niendeklassinger.

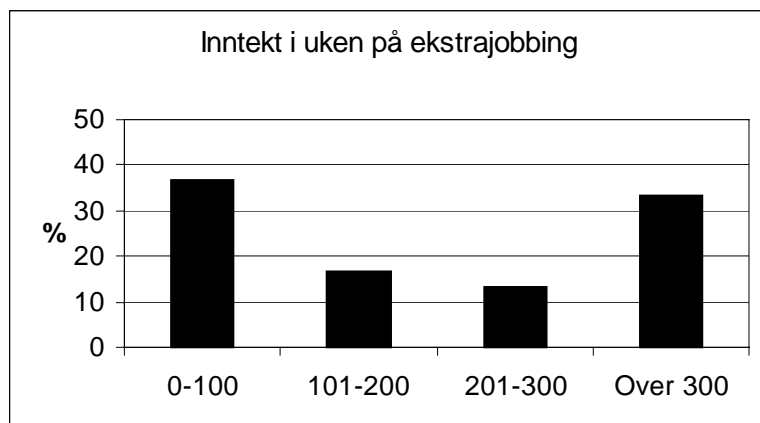
6.4 Forutsetninger for forbruk

Inntektsgivende arbeid/aktiviteter

"Har du jobb utenom skolen?" (24a).

14 % av 6. klassingene (n = 65) og 33 % av 9. klassingene (n = 67) har jobb utenom skolen.

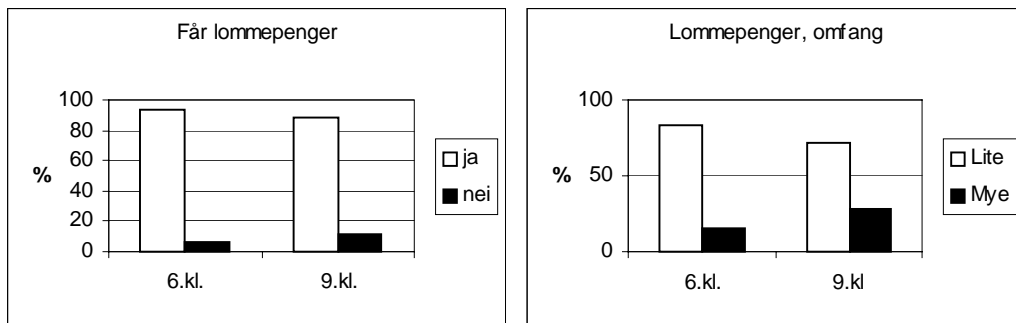

"Hvor mye tjener du i uken?" (24b)².

Inntekten blant de 24 % (31 av 132) av elevene som jobber utenom skolen har vi valgt å klassifisere i fire grupper etter hvor mye de tjener i uken: under 100 kroner, 100-200 kroner, 200-300 kroner og over 300 kroner. 33 % av disse elevene tjener mer enn 300 kroner i uken.

² NB: skalaen i figuren går kun til 50%.

Regelmessige inntekter (lommepenger av foreldre)

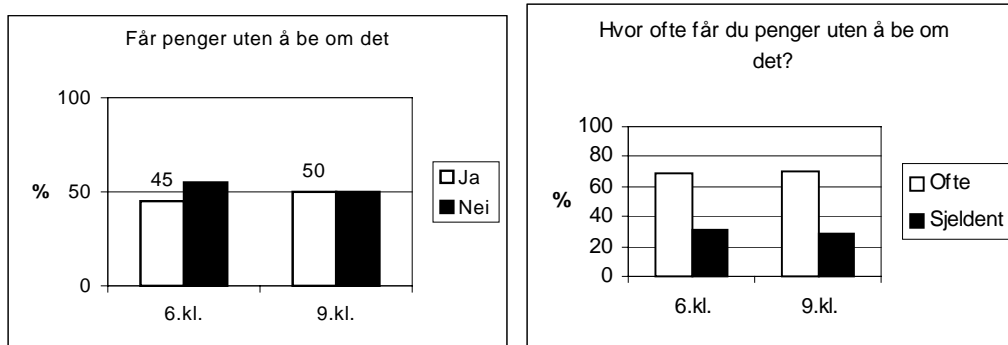
"Får du lommepenger?" (25a).

Det er flere 6. klasseelever (94 %, n = 67) som svarer at de får lommepenger, enn 9. klasseelever (88 %, n = 66).

For å kartlegge hvor mye penger elevene får i uken valgte vi å ha et åpent svar alternativ i spørreskjemaet. (25b)

Vi har skilt mellom de som får under 100 kroner i uken (lite) og de som får over 100 kroner i uken (mye). De fleste som får lommepenger, får under 100 kroner i uken. Det er dog en større andel av 9.klassinger (28 %, n = 61) som får over 100 kroner i uken enn 6.klassinger (17 %, n = 67).

Ikke regelmessige inntekter.

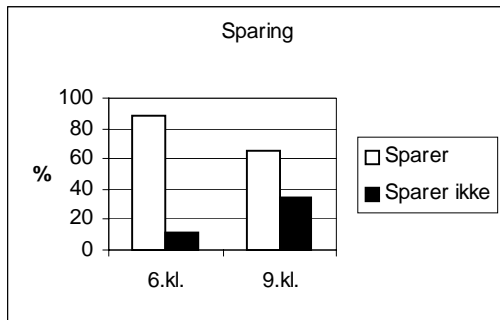

"Får du lommepenger av foreldrene dine uten å be om det?"

Det er flere 9. klasseelever (60 %, n = 64) enn 6. klasseelever (46 %, n = 66) som får penger uten å be om det.

"Hvor ofte får du penger uten at du ber om det?" (26b).

Vi har skilt mellom de som får penger en gang i uken eller oftere (ofte) og de som får penger en gang i måneden eller sjeldnere (sjelden). Cirka halvparten av elevene som får penger uten å be om det får det minst en gang i uken eller mer. Det er ingen forskjeller mellom 6. klasse og 9. klasse på dette området.

”Sparer du penger?” (27 a).

Elevene i 6.klasse har et litt annet forhold til forbruk av disponible midler enn 9. klassingene. Det er en relativt større andel av 6. klassingene (89 %, n = 66) som sparer lommepengene sine enn 9. klassingene (65 %, n = 66).

Når det gjelder hva elevene sparer til, blir dette nærmere omtalt i kapittel 7.

Oppsummering - forutsetninger for forbruk

Det er flere elever i niende klasse som har jobb utenom skolen, enn i sjette klasse. De aller fleste elevene, både i sjette og niende klasse, får lommepenger. En relativt stort andel av elevene (48 prosent av 130 elever) får penger uten å be om det. Det er flest av disse blant niendeklassinger. Sparing derimot, er mest utbredt blant sjetteklassinger. De fleste som får lommepenger, får under 100 kroner i uken. Det er allikevel en tendens til at niendeklassinger får større summer av sine foreldre enn sjetteklassingene.

6.5 Materiell Infrastruktur

Eieforhold

For å kartlegge barnas materielle infrastruktur ble følgende todelte spørsmål stilt:

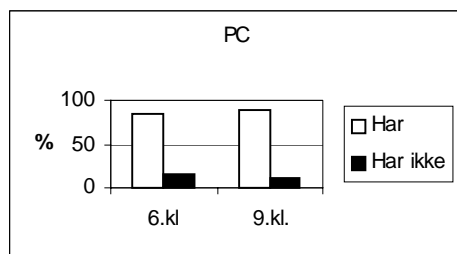
”Har du noen av tingene nedenfor hjemme og hvordan har du fått det?” (28). Første del av spørsmålsformuleringen er deskriptiv og søker å avdekke den materielle infrastrukturen elevene har. Neste del av spørsmålsformuleringen søker å få en forklaring på *hvordan* den materielle infrastrukturen er etablert eller finansiert.

Etter en skjønsmessig vurdering har vi valgt å dele svaralternativene i tre grupper. To av disse brukes her for å betegne to ulike typer sosialisering, produksjonstisk og konsumistisk.

Svaralternativene deles inn etter hvordan de kan relateres til elevens eget ansvar for finansiering av materiell infrastruktur. Svarene ”kjøper for egne penger” og ”spleiser” er slått sammen til en variabel som er ment å betegne det produksjonstiske sosialiseringsmodus hvor eleven har et bevisst og ansvarliggjort forhold til finansieringen av den materielle infrastruktur.

Svaralternativene ”fått i gave” og ”fått penger av mor/far” er slått sammen til en variabel, og kan sies å betegne et konsumistisk sosialiseringsmodus. Når det gjelder svaralternativet ”låner av mor/far” har vi valgt å behandle den for seg. Dette fordi det kan falle både inn under den

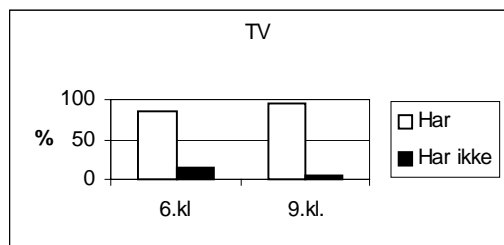
produksjonistiske og den konsumistiske sosialiseringmodus. Hvis lånet blir betalt tilbake, er det tale om en produksjonistisk sosialisering, men hvis det blir ettergitt, utgjør lånet et element i en konsumistisk sosialisering.

Datamaterialet viser at det ikke er vesentlig forskjeller mellom 6. og 9. klasseelever når det gjelder å ha PC. Det er færre 6. klasseelever (16 %, n = 64) enn 9. klasseelever (11 %, n = 64) som ikke har PC.

Finansiering av barnas PC:

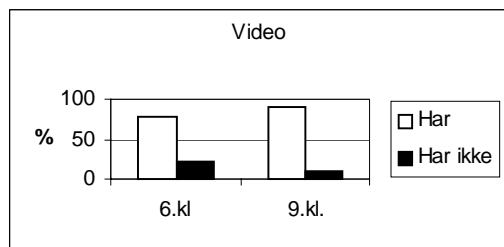
	Lån fra foreldre	Foreldre-finansiert	Egen-finansiert
6.klasse	50 %	47 %	3 %
9.klasse	45 %	54 %	10 %

Det er ikke vesentlig forskjeller mellom 6. klassinger og 9. klassinger når det gjelder å ha TV. Det er færre 6. klassinger (14 %, n = 65) enn 9. klassinger (6 %, n = 67) som ikke har TV.

Finansiering av barnas TV:

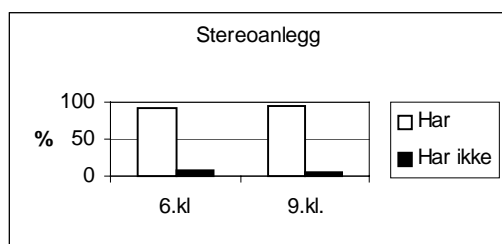
	Lån fra foreldre	Foreldre-finansiert	Egen-finansiert
6. klasse	39 %	48 %	12 %
9. klasse	45 %	47 %	7 %

Det er relativt flere 9. klassinger (91 %, n = 65) enn 6. klassinger (79 %, n = 63) som svarer at de har video.

Finansiering av barnas video:

Video	Lån fra foreldre	Foreldre-finansiert	Egen-finansiert
6. klasse	63 %	27 %	10 %
9. klasse	53 %	39 %	8 %

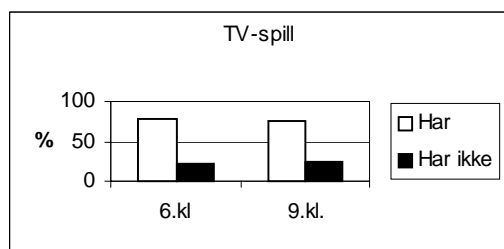

Det er få forskjeller mellom 6. klassinger og 9. klassinger når det gjelder å ha stereoanlegg. Det er allikevel færre 6. klassinger (8 %, n = 60) enn 9. klassinger (4 %, n = 67) som ikke har stereoanlegg.

Finansiering av barnas stereoanlegg:

	Lån fra foreldre	Foreldre-finansiert	Egen-finansiert
6. klasse	20 %	73 %	7 %
9. klasse	14 %	69 %	17 %

Det er høy grad av foreldrefinansiering av stereoanlegg både for 6. klasse (73 %) og 9. klasse (69 %). Men det er en større prosentandel 9. klassinger som egenfinansierer stereoanlegget enn 6. klassinger.

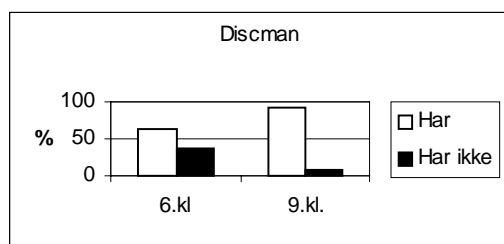

Det er lite forskjell mellom 6. klassinger (79 %, n = 63) og 9. klassinger (76 %, n = 63) når det gjelder å ha TV-spill.

Finansiering av barnas TV-spill:

	Lån fra foreldre	Foreldre-finansiert	Egen-finansiert
6. klasse	3 %	82 %	16 %
9. klasse	7 %	68 %	25 %

Det er en relativt større andel 6. klassinger enn 9. klassinger som har foreldrefinansierte TV-spill, og det er flere blant niendeklassingene har kjøpt spillene for egne penger.

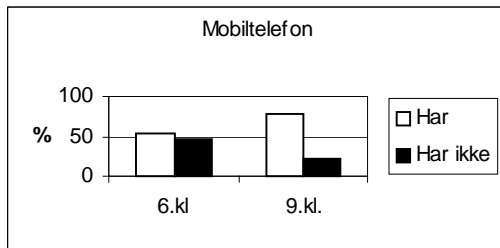

Det er relativt flere 9. klassinger (92 %, n = 64) enn 6. klassinger (64 %, n = 56) som har Discman.

Finansiering av barnas discman:

	Lån fra foreldre	Foreldre-finansiert	Egen-finansiert
6. klasse	8 %	73 %	19 %
9. klasse	4 %	73 %	23 %

Flesteparten av elevene har discman som er finansiert av foreldrene. Men det er likevel en større andel av 9. klassinger som egenfinansierer discman'en sin, sammenlignet med sjetteklassingene.

Det er flere 9. klassinger (78 %, n = 64) enn 6. klassinger (53 %, n = 58) som svarer at de har mobiltelefon.

Finansiering av barnas mobiltelefon:

	Lån fra foreldre	Foreldre-finansiert	Egen-finansiert
6. klasse	10 %	76 %	14 %
9. klasse	6 %	43 %	51 %

Det er prosentvis flere 6. klassinger som har fått mobiltelefon av foreldrene. Halvparten av 9. klassingene har kjøpt mobiltelefonen selv.

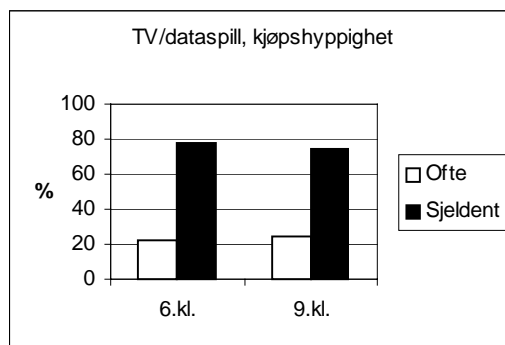
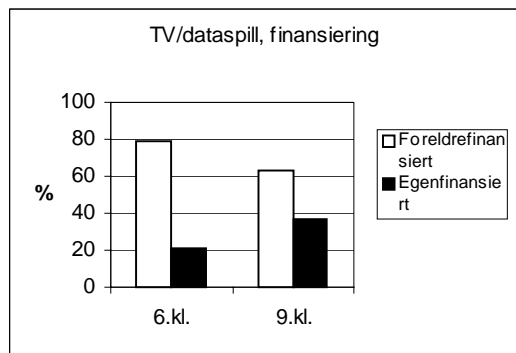
Oppsummering - materiell infrastruktur

De fleste elever i både sjette og niende klasse har PC, TV, video, stereoanlegg og TV-spill hjemme. I spørsmålsformuleringen har vi ikke skilt mellom om det er barnas egne ting, eller om det er familiens. Der barna har svart at de har finansiert tingen ved hjelp av egne penger, eller gjennom lån, kan vi imidlertid være sikker på at dette er barnas egne ting. Både stereoanlegg og TV-spill er ting elevene gjerne finansierer selv. Nesten 20 prosent av niendeklassingene har kjøpt stereoanlegget selv, og omkring 20 prosent av både niende og sjetteklassingene har kjøpt TV-spillet selv.

Over halvparten av alle elevene har både discman og mobiltelefon. Disse tingene er likevel mer utbredt blant niendeklassinger enn blant sjetteklassinger. Det er, ikke overraskende, en større andel av niendeklassingene som egenfinansierer tingene sine selv. Særlig gjelder dette mobiltelefoner.

6.6 Forbruksartikler med mellomlang levetid: finansiering og kjøpshyppighet

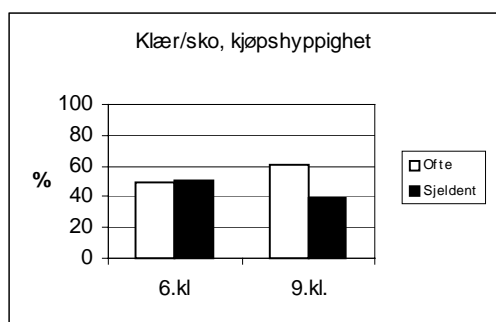
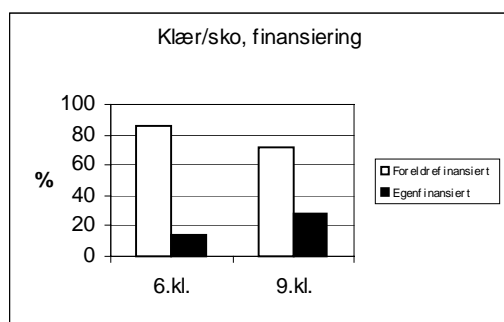
For å kartlegge kjøpshyppighet av forbruksartikler med mellomlang levetid og finansieringen av disse ble følgende spørsmål stilt: "Hvem kjøpte disse tingene forrige gang du fikk dem?" (29). Vi har skilt mellom de som har fått gjenstanden i gave eller fått penger av mor og far for å kjøpe gjenstanden (foreldrefinansiert) og de som har kjøpt gaven for egne penger eller spleiset med mor og far (egenfinansiert).

21 % av 6. klassingene (n = 53) og 37 % av niendeklassingene (n = 46) kjøper TV/dataspill for egne penger.

”Hvor ofte kjøper du dataspill?” (30).

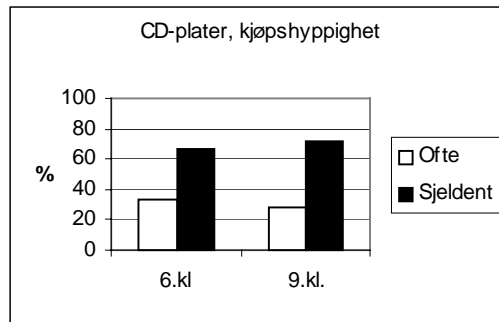
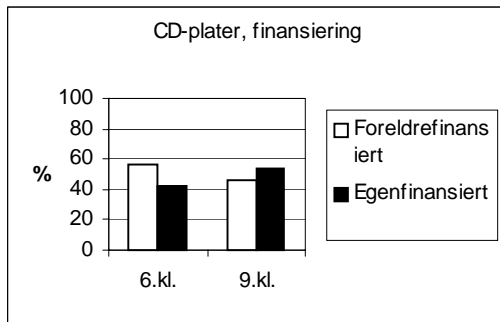
Vi har skilt mellom svarene ”en gang i uken”, ”en gang i måneden”, ”en gang hver 3. måned” (ofte), og ”en gang i halvåret”, ”en gang i året” og ”sjeldnere enn en gang i året” (sjelden). 22 % av 6. klassingene (n = 67) kjøper dataspill ofte, tilsvarende tall for 9. klassingene er 25 % (n = 65).

14 % av 6. klasse (n = 64) og 28 % av 9. klasse (n = 65) kjøper klær og sko for egne penger.

”Hvor ofte kjøper du klær og sko?” (31).

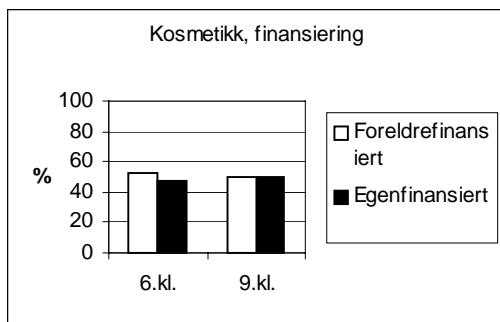
Vi har skilt mellom ”en gang i uken”, ”en gang i måneden” (ofte) og ”en gang hver 3. måned”, ”en gang i halvåret”, ”en gang i året” og ”sjeldnere enn en gang i året” (sjelden). 49 % av 6.klassingene (n = 65) kjøper klær/sko ofte, tilsvarende tall for 9.klassingene er 61 % (n = 67).

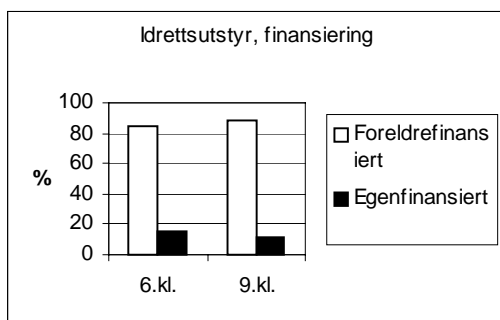
43 % av 6. klasse (n = 61) og 54 % av 9. klasse (n = 61) kjøper CD-plater for egne penger.

”Hvor ofte kjøper du Cd- plater?” (32).

Vi har skilt mellom ”en gang i uken”, ”en gang i måneden” (ofte) og ”en gang hver 3. måned”, ”en gang i halvåret”, ”en gang i året” og ”sjeldnere enn en gang i året” (sjelden). 33 % av 6.klassingene (n = 64) kjøper CD plater ofte, tilsvarende tall for 9.klassinger er 28 % (n = 67).

48 % av 6. klasse (n = 44) og 50 % av 9. klasse (n = 46) kjøper kosmetikk for egne penger.

Femten prosent av 6. klasse (n = 59) og 12 % av 9. klasse (n = 57) betaler idrettsutstyret med egne penger.

Oppsummering - Forbruksartikler med mellomlang levetid, finansiering og kjøpshyppighet

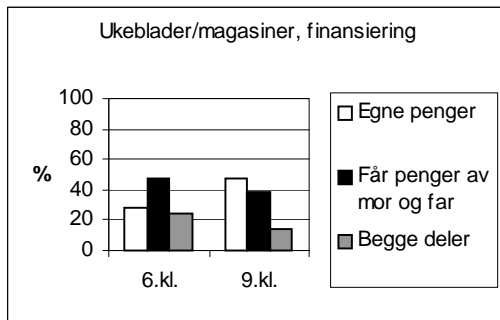
Datamaterialet viser at dataspill og klær/sko, CD-plater, kosmetikk og idrettsutstyr er i hovedsak foreldrefinansiert for både 6. og 9. klasse. For CD-plater og kosmetikk er det dog samlet sett en større andel av egenfinansiering blant 9. klassinger enn 6. klassinger.

Kjøpshyppigheten av dataspill og CD-plater blant elever i både sjette og niende klasse er lav. For klær og sko derimot er kjøpshyppigheten relativt høy for både 6. og 9. klassinger. Samlet sett synes det å være en tendens at 9. klassinger finansierer sitt forbruk av forbruksvarer med mellomlang levetid, mens foreldrene i større grad finansierer 6. klassingenes forbruk av varer med mellomlang levetid.

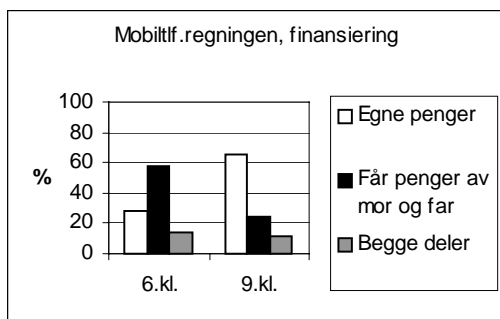
6.7 Løpende forbruk

Løpende forbruk og finansiering

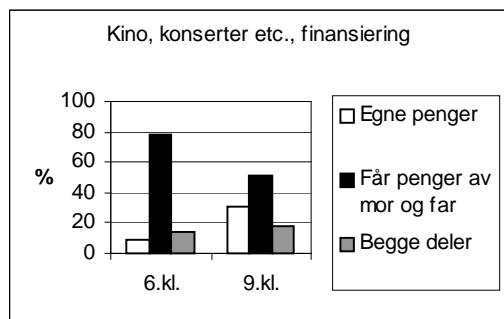
For å kartlegge finansiering det løpende forbruket blant elevene ble følgende spørsmål stilt: "Hvem betaler for.....?" (33).

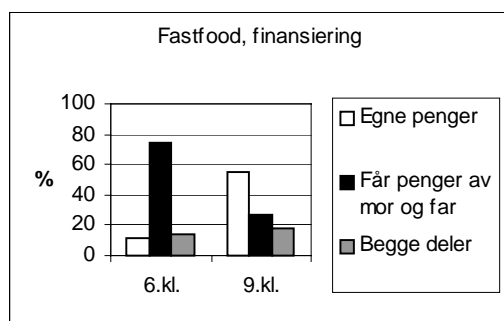
28 % av 6. klassingene (n = 60) betaler selv for innkjøp av blader, tilsvarende tall for 9. klassingene er 47 % (n = 64). 43 % av 6.klassingene får penger av mor og far mens 39 % av 9. klassingene gjør det samme.

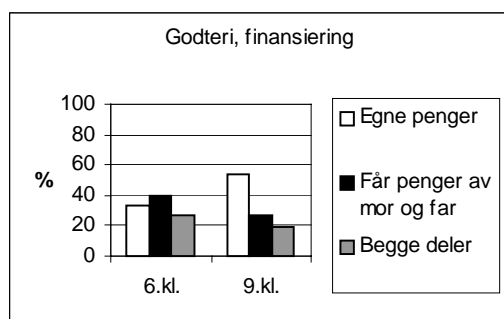
28 % av 6. klassingene (n = 36) betaler selv for mobiltelefonregningen, tilsvarende tall for 9. klassingene er 65 % (n = 51). 58 % av 6. klassingene får penger av mor og far mens 24 % av 9. klassingene gjør det samme.

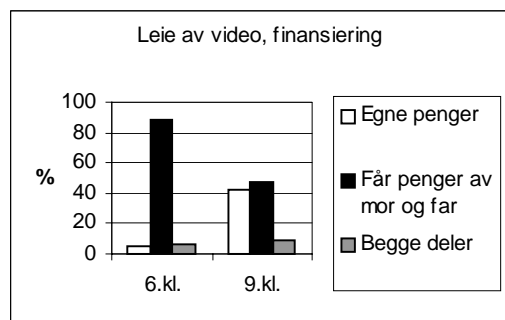
9 % av 6. klassingene (n = 58) betaler selv for utgifter til kino, konserter etc., tilsvarende tall for 9. klassingene er 31 % (n = 67). 78 % av 6. klassingene får penger av mor og far mens 51 % av 9. klassingene gjør det samme.

11 % av 6. klassingene (n = 57) betaler selv for hurtigmat, tilsvarende tall for 9. klassingene er 55 % (n = 67). 75 % av 6. klassingene får penger av mor og far mens 27 % av 9. klassingene gjør det samme.

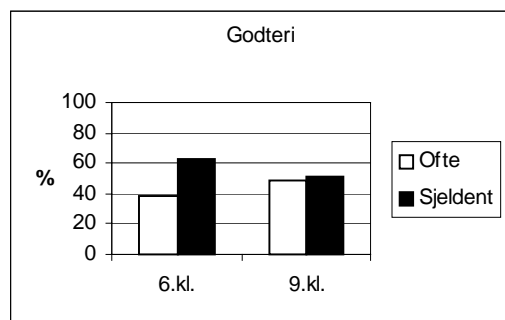
33 % av 6. klassingene (n = 63) betaler selv for innkjøp av godteri, tilsvarende tall for 9. klassingene er 54 % (n = 67). 40 % av 6. klassingene får penger av mor og far, mens 27 % av 9. klassingene gjør det samme.

5 % av 6. klassingene (n = 58) betaler selv for leie av video, tilsvarende tall for 9. klassingene er 42 % (n = 66). 88 % av 6. klassingene får penger av mor og far mens 48 % av 9. klassingene gjør det samme.

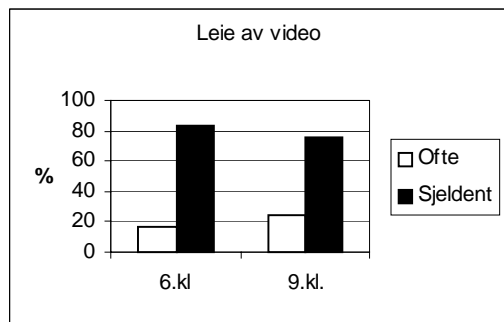
Kjøpshyppighet av varer med kort levetid

For å kartlegge kjøpshyppigheten av forbruksvarer med kort levetid ble elevene spurt *hvor ofte de kjøper* varene nedenfor. Kjøpshyppigheten er delt inn i "ofte" og "sjelden".

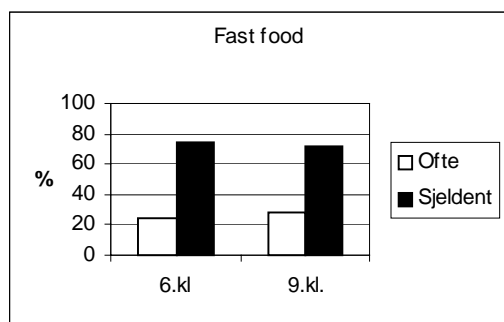
"Hvor ofte kjøper du godteri?" (35).

Vi har skilt mellom "hver dag", og "flere ganger i uken" (ofte) og "en gang i uken", "sjeldnere enn en gang i uken" og "aldri" kodes (sjelden). Av 6. klassingene (n = 64) er det 38 % som kjøper godteri ofte, 49 % av 9.klassinger (n = 67) havner i samme kategori.

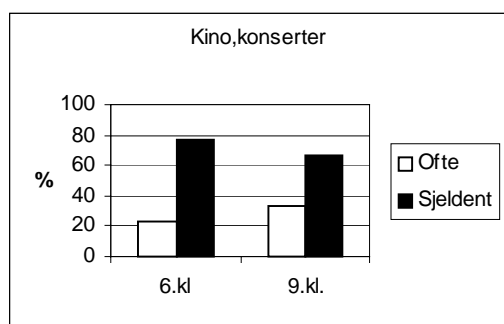
"Hvor ofte leier du video?" (36).

Vi har skilt mellom "hver dag", "flere ganger i uken" og "en gang i uken" (ofte) og "sjeldnere enn en gang i uken", og "aldri" (sjeldent). Av 6. klassingene (n = 64) er det 17 % som leier video ofte, 24 % av 9. klassingene (n = 67) havner i samme kategori.

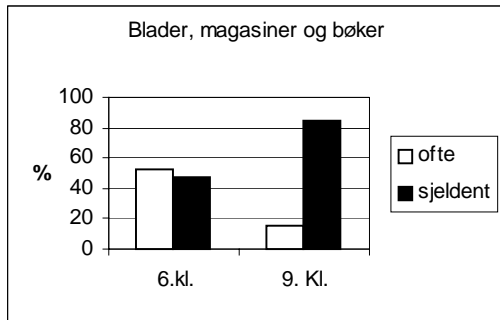
"Hvor ofte kjøper du fastfood?" (37).

Vi har skilt mellom "hver dag", "flere ganger i uken" og "en gang i uken" (ofte) og "sjeldnere enn en gang i uken", og "aldri" (sjelden). Av 6. klassingene (n = 64) er det 25 % og av 9. klassingene (n = 67) er det 28 % som kjøper fastfood ofte.

"Hvor ofte er du på kino, konsert, idrettsstevne og lignende?" (38).

Vi valgt å definere ”hver dag”, ”flere ganger i uken” og ”en gang i uken” som ofte. ”Sjeldnere enn en gang i uken”, og ”aldri” defineres som sjelden. 23 % av 6. klassingene (n = 66) går ofte på kino og konserter mens 33 % av 9. klassingene gjør det samme (n = 67).

Hvor ofte kjøper du blader, magasiner, bøker?(39)

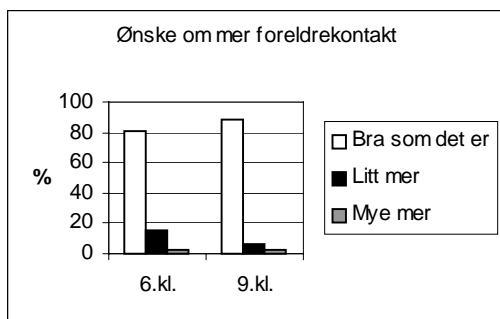
Vi valgt å definert ”hver dag”, ”flere ganger i uken” og ”en gang i uken” som ofte. ”Sjeldnere enn en gang i uken”, og ”aldri” er definert som sjelden. 52 % av 6. klassingene (n = 65) og 16 % av 9. klassingene (n = 67) kjøper blader og magasiner ofte.

Oppsummering - kjøpshyppighet og finansiering av varer med kort levetid

Det er en tendens til at niendeklassinger i større grad enn sjetteklassinger egenfinansierer det løpende forbruket (blader, magasiner, mobiltelefonregning, kino, konserter, fastfood, godteri og videoleie).

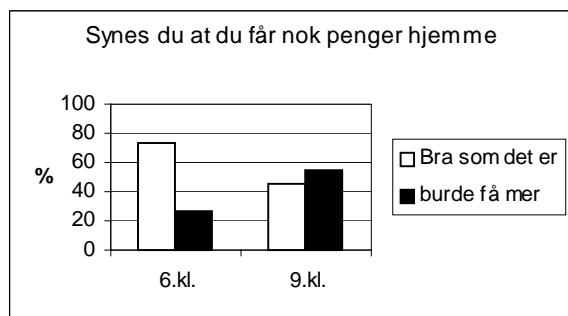
Niendeklassingene kjøper oftere varer som godteri og fastfood og leier video oftere enn sjetteklassingene. Sjetteklassingene derimot kjøper oftere blader og magasiner enn niendeklassinger.

6.8 Barnas ønsker

"Kunne du tenke deg at foreldrene dine var mer sammen med deg?" (40).

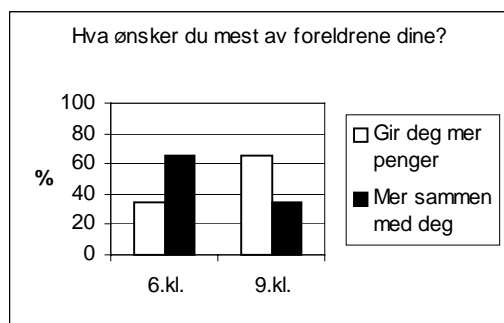
Av 6. klassingene (n = 64) svarer 81 % at foreldrekontakten er bra som den er, mens 86 % av 9. klassingene (n = 67) svarer det samme. Bare 3 % av både 6. og 9. klassingene skulle ønske at foreldrene var mye mer sammen med dem.

”Synes du at du får nok penger hjemme?” (42).

Av 6. klassingene svarer 73 % (n = 67) at de synes at får nok penger hjemme, bare 45 % av 9. klassingene (n = 65) er fornøyd med den summen penger de får av foreldrene.

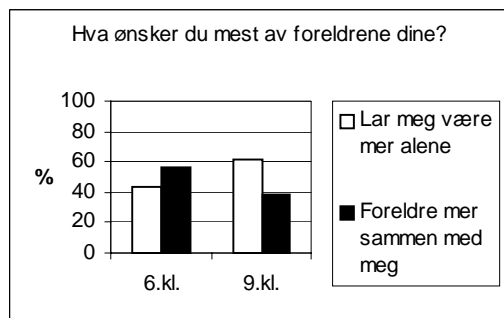
For å kartlegge elevens ønske om foreldrekontakt ble følgende spørsmål stilt: "Hva ønsker du mest av foreldrene dine?". Ved å gi elevene to svaralternativer som de aktivt måtte velge mellom, kan vi få et bilde av hva de ønsker mest; mer forbruk på den ene siden eller mer foreldrekontakt på den andre siden.

"Hva ønsker du mest av foreldrene dine?"

"a) At de gir deg mer penger eller at de er mer sammen med meg" (43a)

Av totalt 100 elever svarer 51 % at de ønsker at foreldrene skal gi dem mer penger heller enn å være mer sammen med dem. Det er et klart skille mellom 6. og 9. klasse: 65 % av niendeklassingene (n = 54) foretrekker at foreldrene gir dem mer penger, mens det bare er 35 % av 6. klassingene (n = 46) som vil ha mer penger framfor tid med foreldrene.

"Hva ønsker du mest av foreldrene dine?"

"At de lar meg være mer alene eller at de er mer hjemme?" (43b)

I denne formuleringen der dilemmaet består i hvorvidt elevene ønsker mer kontakt med foreldrene eller være mer alene, blir elevene nok en gang nødt til å foreta et gjennomtenkt og aktivt valg. Av totalt 102 elever ønsker 54 % at foreldrene lar dem være mer alene og 46 % ønsker at foreldrene er mer sammen med dem. Mange av 9. klassingene (61 %, n = 57) ønsker at foreldrene lar dem være mer alene framfor at de bruker mer tid sammen. Under halvparten av 6. klassingene (44 %, n = 45) foretrekker å være mer alene framfor mer foreldrekontakt.

Oppsummering - barnas ønsker

Samlet sett kan datamaterialet tolkes i retning av at barna føler/opplever at foreldrekontakten som tilfredsstillende. Datamaterialet viser likevel at hvis de må velge, foretrekker over seksti prosent av sjetteklassingene og omtrent førti prosent av niendeklassingene å være mer sammen med foreldre framfor å få mer penger. Omtrent seksti prosent av niendeklassingene ønsker å være mer alene framfor å være mer sammen med foreldrene. Nesten seksti prosent av sjetteklassingene vil heller være mer sammen med foreldrene sine framfor å være mer alene.

7 Presentasjon av kvalitativ empiri

7.1 Gruppetriangulering om barnas ønsker.

I tillegg til spørreskjemaet som utgjør den kvantitative delen i undersøkelsen, gjennomførte vi i alle klasser en såkalt gruppetriangulering. Her ble elevene satt sammen i grupper og snakket sammen om to spørsmål de fikk presentert. Elevene noterte stikkord underveis og presenterte disse for resten av klassen i slutten av timen.

Spørsmålene elevene fikk var disse;

1. *"Hva bruker dere mest penger på?"* og

2. *"Hva er det foreldre, og barn på deres alder bør bruke tid på sammen?"*

Elevene ble også oppfordret til å diskutere hvorfor-dimensjonen i svarene sine (forklare svarene sine), dette for å kunne se hvor langt deres forståelse av egne motiver gikk.

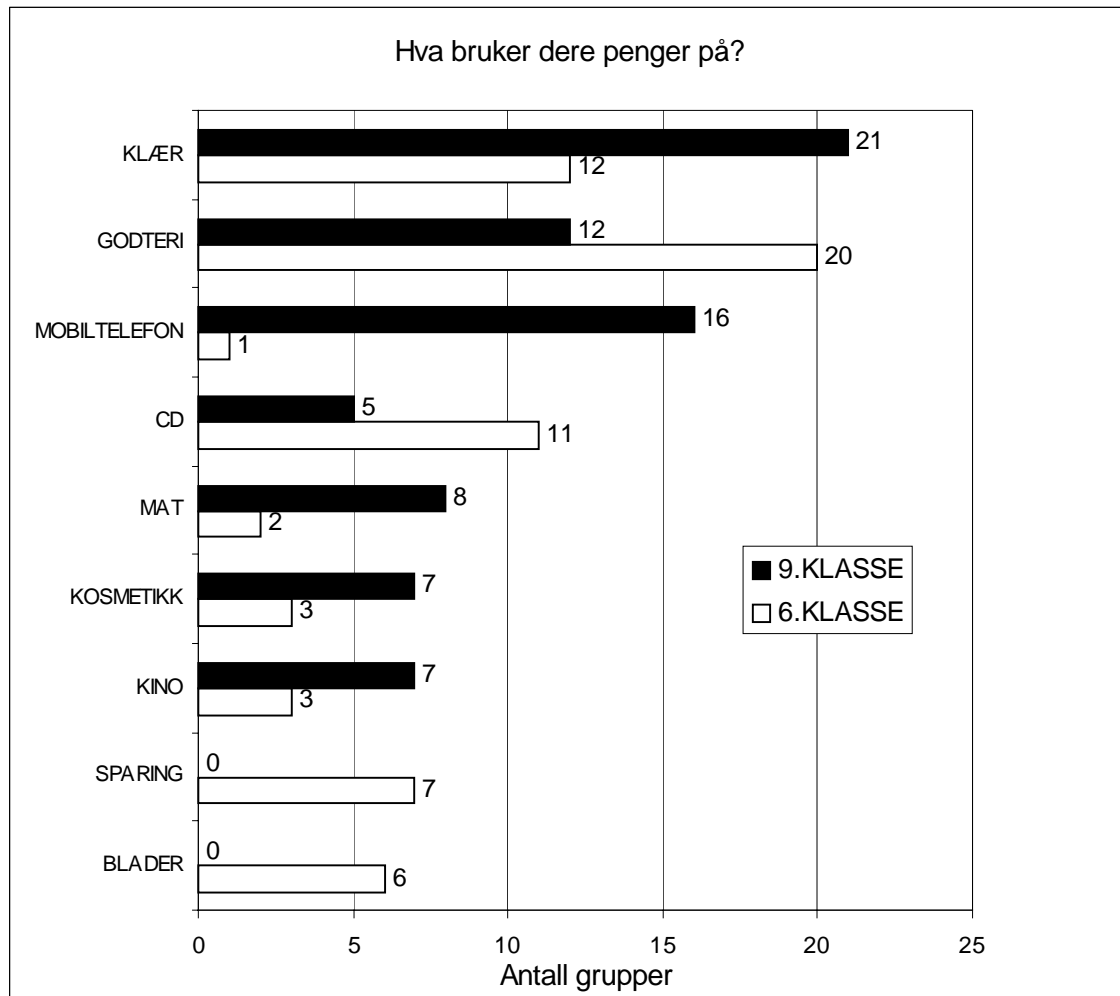
Resultater fra en slik kvalitativ fremgangsmåte blir ofte et kaos av ulike ytringer. Hver enkelt elev fikk derfor utlevert ett skjema der spørsmålene stod og der det var plass til å skrive svar på. I tillegg var det alltid et av prosjektmedlemmene som tok skjemavise notater av de svarene hver enkelt gruppe hadde diskutert seg frem til. Det er disse skjemaene som ligger til grunn for den forestående presentasjonen av hva som kom frem i gruppetrianguleringen.

Totalt 47 grupper (23 grupper i 6. klasse og 24 grupper i 9. klasse) diskuterte disse spørsmålene. Det var i gjennomsnitt omtrent tre elever i hver gruppe.

For å på en oversiktlig måte kunne presentere hva elevene kom frem til i gruppene er følgende fremgangsmåte benyttet. Svarene er sortert både etter klasse og spørsmål. Deretter er de mest hyppige svarene trukket ut for å se hvilke klasser som scorer høyest. Svar med lav frekvens (under fem) er altså utelatt i fremstillingen.

Det er viktig å presisere at gruppenes svar på spørsmålene er kommet frem i en gruppesamtale. Hver enkelt elevs ønsker og preferanser er derfor ikke kommet frem, men resultatene gjengir snarere en konsensusbasert gruppeprosess. Slike gruppeprosesser er kompliserte og vanskelige å forstå, men ofte kan det være slik at et flertall på to i en gruppe på tre kan overstyre den tredje i gruppen. Det kan også være en sterk person i gruppen som kan overstyre begge de andre deltakerne. Med de totalt 47 gruppene som deltok er det umulig å si hva som til enhver tid har skjedd i gruppene, gruppene har også i mange tilfeller snakket med andre grupper i klassen som også kompliserer forholdet. En sterk, verbal lederskikkelse i en klasse kan dermed ha påvirket flere av klassens grupper med sine meninger eller ytringer angående enten spørsmålene eller undersøkelsen generelt. Vi mener likevel at på bakgrunn av såpass mange gruppediskusjoner kan vi si noe om barnas tanker om eget forbruk og voksenkontakt.

"Hva bruker dere mest penger på?"

Vi kan se av tabellen at kjøp av blader og sparing av penger er noe som utelukkende er attraktivt for elevene i 6. klasse. Niendeklassingene synes å bruke mer penger på kino enn elevene i 6. klasse.

Sju av gruppene i 9. klasse svarer at de bruker mye penger på kosmetikk og tre av gruppene i 6. klasse. Siden denne utgiftsposten i overveiende grad aktuell for bare et av kjønnene, er det grunn til å tro at det er den feminine delen av elevene som har svart dette. Åtte av gruppene i 9. klasse bruker en stor andel av sine penger på mat, en hyppig nevnt matrett er kebab (fastfood).

Noe overraskende er det 6. klassingene som bruker størst andel av pengene sine på kjøp av CD-plater, dette kan muligens forklares ved at 6. klassinger oftest har mindre med penger til disposisjon og at dette derfor utgjør et relativt stort innhogg i økonomien.

Hele 16 av de 24 gruppene i 9. klasse (66 %) bruker mye av sine penger på utgifter i forbindelse med det å ha mobiltelefon. I 6. klasse er det kun en av gruppene som oppgir dette som en betydelig utgiftspost.

20 av 23 grupper (87 %) i 6. klasse bruker en stor andel av pengene sine på godteri. Tilsvarende tall for 9. klasse er 12 av gruppene (52%).

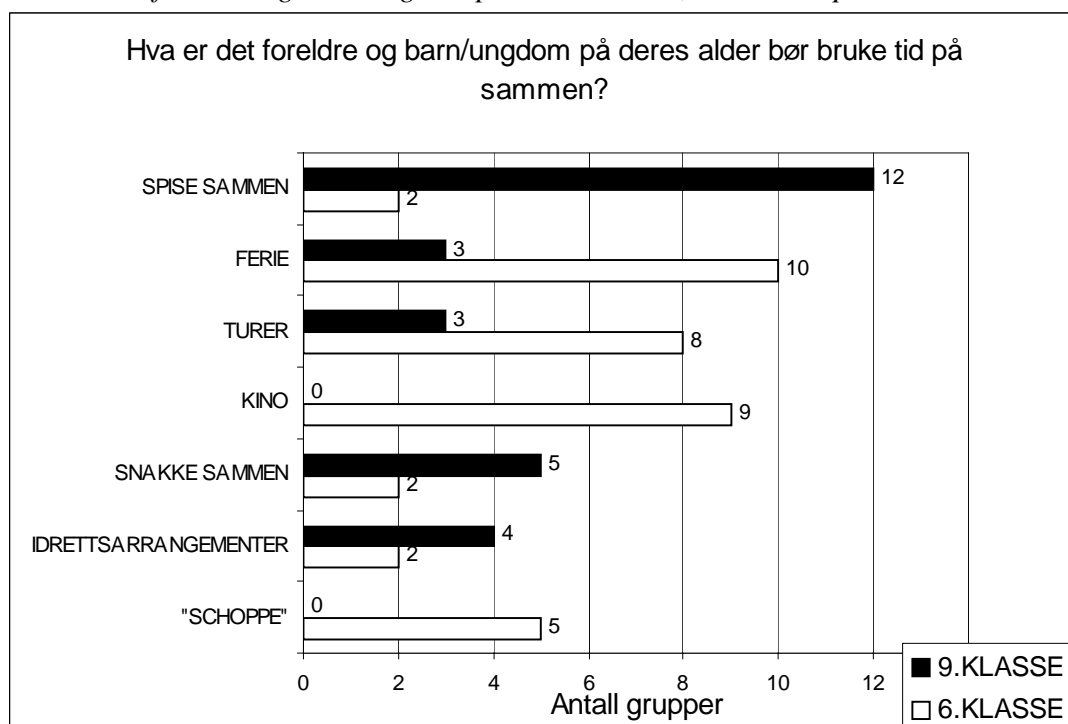
Når det gjelder klær så er det hele 21 av 24 grupper som oppgir dette som en av de tingene de bruker mest penger på. Også i 6. klasse brukes mye av de disponible pengene på klær, 12 av de 23 gruppene nevner dette på spørsmål 1.

Det er viktig å påpeke at diagrammet ikke er rangert etter hvor mye penger som brukes på de enkelte kategoriene, men etter hvilke varekategorier som elevene bruker mest penger på. Ta for eksempel utgiftsposten "kjøp av godteri", det er ikke nødvendigvis slik at 6. klassinger bruker mer penger på dette enn 9. klassinger. Det tallene viser derimot er at kjøp av godterier utgjør en større andel av 6. klassingers pengeforbruk enn av 9. klassingenes.

Når det gjelder CD-plater er det grunn til å tro at 9. klassinger samlet sett bruker mer penger på dette enn 6.klassinger, men at det allikevel ikke når opp på listen over det de bruker mest penger på. Til støtte for denne antakelsen, ligger tallene over hvor mye penger elevene får i lommepenger (jf. kap. 6.4).

"Hva er det foreldre og barn/ungdom på deres alder bør bruke tid på sammen?"

"Hva er det foreldre og barn/ungdom på deres alder bør bruke tid på sammen?"

Diagrammet indikerer at det er 6. klassingene som synes at det å shoppe er noe man bør gjøre sammen med foreldrene sine, likeså er det utelukkende grupper fra 6. klasse som synes det å gå på kino med mor og far er attraktivt. Niendeklassinger synes nok at det kan være noe flaut å gå på kino med mor, eller handle klær med far. Utover dette har jo også gjerne 9. klassinger noe større bevegelsesfrihet, og som vi har sett tidligere; større økonomisk frihet enn 6. klassingene.

Ser vi på ønske om å dra på ferier og turer sammen med foreldrene er det igjen en tendens til at dette er noe 6. klassingene setter større pris på enn 9. klassingene. Niendeklassinger ønsker nok i større grad å tilbringe tid sammen med venner enn å dra på bilferie med familien i Europa eller tyttebærtur i skogen. Enkelte av 9. klassegruppene skrev til og med at de ikke ønsket å gjøre noe sammen med foreldrene men snarere få mer privatliv og tid alene hjemme.

Hele 12 av 9. klassegruppene synes imidlertid at det å spise middag og måltider sammen med foreldrene er noe man bør tilstrebe å gjøre. Grunnen til at 6. klassingene ikke nevner dette kan være at de i stor grad allerede inntar sine måltider sammen med mor og far. Det synes altså å være en tendens blant 9. klassinger til å ville være mer sammen med foreldrene sine i dagligdagse sysler i hjemmet, 5 av gruppene i 9. klasse mener også at det å snakke sammen med foreldrene er ønskelig.

Hvorfor?

Som nevnt tidligere føyde vi til et spørsmål om *hvorfor* etter de 2 gruppespørsmålene. Hensikten med dette var å se hvorvidt elevene var seg bevisst motivene for sine valg. Med dette menes om de kunne se at samfunnets krav til konformitet manifestert i moter, trender, reklame og lignende påvirket deres forbruksvaner og ønsker. Det viste seg at elevene i liten grad var seg bevisst denne dimensjonen. Svarene som i stor grad gikk igjen på spørsmålet om for eksempel hvorfor de ofte kjøper klær;” ehh.. nei, vi må jo ha klær.....forandring fryder...., fordi vi vil det...” o.s.v. Både i 6. klasse og i 9. klasse viste det seg at elevene ikke hadde nådd et refleksjonsnivå der de var i stand til kritisk å se motivene for eget og andres forbruk.

7.2 Barnas ønsker

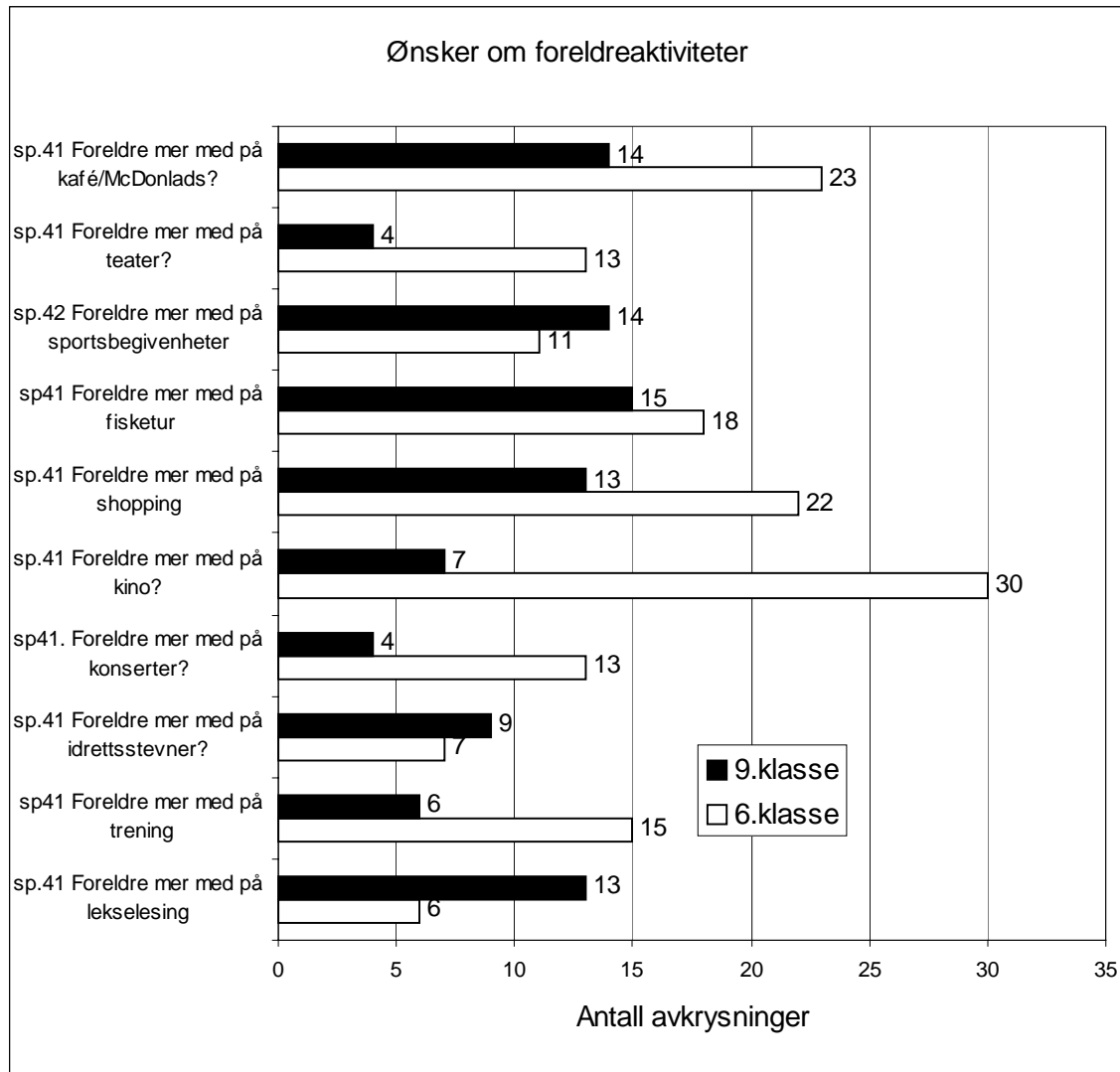
For kartlegge elevenes ønsker om foreldrekontakt ble følgende spørsmål stilt:

"Hvilke aktiviteter skulle du ønske at foreldrene dine var mer med på?" (41)

Denne delen av undersøkelsen er delvis kvalitativ og delvis kvantitativ. Kvantitativ i den forstand at elevene blir stilt ovenfor alternativer der de kan krysse av sine ønsker og kvalitativ i den forstand at de kan føre på egne ønsker om aktiviteter i spørreskjemaet.

Her valgte vi å sette opp en rekke alternativer elevene kunne krysse på. Disse fordeler seg slik:

Aktiviteter som barna ønsker å gjøre sammen med foreldrene:

I en inndeling basert på klasser ser vi at 6. klassingene i langt større grad ønsker å ha med seg foreldrene sine på underholdningsaktiviteter som kino, teater og konserter. Det er viktig her å nevne at det er langt flere avkrysninger fra 6. klassinger (168) enn det er fra 9. klassinger (93). Også på aktiviteter som shopping, kafé- og McDonaldbesøk er det langt flere 6. klassinger som krysser av på. Dette samsvarer med de resultatene som kom frem i gruppetrianguleringen. Niendeklassinger ønsker i mindre grad å være sammen med foreldre i situasjoner som involverer aktiviteter der det er mer naturlig å delta sammen med jevnaldrende. Dette gjelder for eksempel kino, kafébesøk og shopping. Sjetteklassinger har nok mindre frihet til å gjøre dette uten foreldre tilstede. 9. klassinger krysser imidlertid oftere av på at de ønsker hjelp av foreldrene til lekser enn det 6. klassinger gjør. Likeså kan vi se et større ønske om å ha med foreldre på idrettsstevner og sportsbegivenheter blant 9.klassingene.

8 Korrespondanseanalyse av barnas forbruksmønster og foreldre/voksenkontakt

I kapittel 5 ble de metodologiske forutsetninger lagt for analysen av begrepene foreldre/voksenkontakt og konsumaktivitetsmønster (forbruk). I det følgende vil vi presentere de empiriske funn gjennom 5 ulike kart for ytterligere å gi disse begrepene et innhold og peke på sammenhengen mellom dem.

Kartene som er omtalt i dette kapitlet finnes i vedlegg 0.

KART 1: Kjøpshyppighet, forbruksvarer med kort og mellomlang levetid

Hovedverdier:

Følgende 14 hovedverdier lagt inn som hovedverdier i kartet:

- kjøper ofte dataspill eller kjøper sjelden dataspill
- kjøper ofte klær/sko eller kjøper sjelden klær/sko
- kjøper ofte CD-plater eller kjøper sjelden CD-plater
- kjøper ofte godteri eller kjøper sjelden godteri
- Leier ofte video eller leier sjelden video
- Kjøper ofte "fast food" eller kjøper sjelden "fast food"
- Går ofte på kino, konsert, idrettsstevne og lignende eller gå sjelden på kino, konsert, idrettsstevne og lignende.

Nøkkeltall for aksekonstruksjonen

Akse 1 (egenverdi 0,2853 eller 27,34%) og akse 2 (egenverdi 0,1698 eller 16,28%)

Den totale variansen for variabelseleksjonen er 1,0

Hovedverdiene

Svarverdiene på kartet er tatt med ut i fra størst grad av bidrag til aksene og plassering lengst unna origo /sentrum. En punktsky samler seg rett til høyre for origo. De som får kosmetikk, idrettsutstyr, CD, klær/sko og dataspill av foreldrene grupperer seg. Dette betyr at de som får det ene av dette med får også sannsynligvis de andre tingene. Det å få mobiltelefon faller utenom dette. Når det gjelder å kjøpe forbruksvarer selv så ser spredningen ut til å være mye større, og det ser ikke ut til å være tilsvarende grupperingstendens. Hovedskillet på kartet går imidlertid mellom høyre og venstre halvdel. Det vil si de som betaler selv for forbruksvarene, og de som får penger av foreldrene

Bakgrunnsverdier (supplerende)

Bakgrunnsverdiene er tatt med ut i fra de som er plassert lengst unna origo. De som betaler selv har følgende kjennetegn. De går i større grad i 9.klasse og de har jobb. Dessuten vil de være mer alene fremfor å være mer sammen med foreldre. De som får av penger av andre (foreldre) går i

større grad i 6.klasse. De får i større grad penger av foreldre uten å be om det. Av holdninger vil de være mer sammen med foreldre fremfor å være alene.

KART 2: Finansiering av forbruk med mellomlang levetid

Type hovedverdier

Finansiering av forbruk med mellomlang levetid representeres av følgende 12 hovedverdier:

- fått penger til dataspill av andre (foreldre) eller kjøpt for egne penger
- fått penger til mobiltelefon av andre (foreldre) eller kjøpt for egne penger
- fått penger til klær/sko av andre (foreldre) eller kjøpt for egne penger
- fått penger til kosmetikk av andre eller kjøpt for egne penger
- fått penger til CD-plater av andre (foreldre) eller kjøpt for egne penger
- fått penger til idrettsutstyr av andre (foreldre) eller kjøpt for egne penger

Nøkkeltall for aksekonstruksjonen

Akse 1 (egenverdi 0,3556 eller 23,59%) og akse 2 (egenverdi 0,2512 eller 16,66%)

Den totale variansen for variabelseleksjonen er 1,5

Hovedverdiene

Svarverdiene på kartet er tatt med ut i fra størst grad av bidrag til aksene og plassering lengst unna origo /sentrum. En punktsky samler seg rett til høyre for origo. De som får kosmetikk, idrettsutstyr, CD, klær/sko og dataspill av foreldrene grupperer seg her. Dette betyr at de som får det en av disse varene får sannsynligvis også de andre tingene. Det å få mobiltelefon faller utenom dette. Når det gjelder å kjøpe forbruksvarer selv så ser spredningen ut til å være mye større, og det ser ikke ut til å være tilsvarende grupperingstendens. Hovedskillet på kartet går imidlertid mellom høyre og venstre halvdel. Det vil si de som betaler selv (egenfinansiering) for forbruksvarene, og de som får penger av foreldrene (foreldrefinansiering).

Bakgrunnsverdier

Bakgrunnsverdiene er tatt med ut i fra de som er plassert lengst unna origo. De som betaler selv (egenfinansiering) har følgende kjennetegn. De går i større grad i 9.klasse og de har jobb Dessuten vil de være mer alene fremfor å være mer sammen med foreldre De som får penger av andre (foreldre) går i større grad i 6.klasse. De får også i større grad penger av foreldre uten å be om det. Av holdninger vil de være mer sammen med foreldre fremfor å være alene.

KART 3: Finansieringsform for løpende forbruk

Type hovedverdier

Følgende 10 hovedverdier ble valgt ut:

- Betaler selv for leie av video eller får penger av foreldre til leie av video.

- Betaler selv for godteri eller får penger av foreldre til godteri.
- Betaler selv for "fast food" eller får penger av foreldre til "fast food"
- Betaler selv for kino, konsert, idrettsstevne eller får penger av foreldre til kino, konsert, idrettsstevne
- Betaler selv for mobiltelefonregningen eller får penger av foreldre til mobiltelefonregningen.

Nøkkeltall for aksekonstruksjonen

Akse 1 (egenverdi 0,4695 eller 31,98%) og akse 2 (egenverdi 0,2571 eller 17,51%) Den totale variansen for variabelseleksjonen er 1,5.

Hovedverdiene

Svarverdiene på kartet er tatt med ut i fra størst grad av bidrag til aksene og plassering lengst unna origo / sentrum. Dette kartet viser mye spredning. Akse 1 kan sies å representere deltakelse på kostnadskrevenne aktiviteter. Det vil si arrangement der man må betale inngangspenger. Høyre siden av aksene kjennetegnes av de som går ofte på slike arrangement og som også ofte har foreldrene med. Venstresiden av aksene viser de som sjelden går på arrangement man må betale inngangspenger for.

Hovedverdien på øvre høyre halvdel av kartet står for høy foreldredeltakelse der barna selv deltar. Hovedverdiene på nedre venstre halvdel viser en tilsvarende en lav andel av slike aktiviteter. Både at foreldre er sjelden med når de driver med idrett og sjelden med på fritidsaktiviteter med andre voksne tilstede. Hovedverdiene på øvre venstre halvdel av kartet viser til en lav andel av ikke organiserte aktiviteter. Det vil si at man går sjelden i butikker, møter venner ute og går på arrangement med inngangspenger.

Bakgrunnsverdiene

Bakgrunnsverdiene er tatt med ut i fra de som er plassert lengst unna origo. Fra nedre venstre halvdel til øvre høyre halvdel kan man forstå som en diagonal for foreldrenes tilstedeværelse på aktiviteter der barna selv deltar (idrett - og fritidsaktiviteter). Bakgrunnsverdiene viser i forhold til dette at flere gutter enn jenter har foreldre med når de driver med idrett. De som har ingen søsken har foreldre som oftere er med når de driver med idrett enn de som har 2 eller flere søsken. De med utenlandsk opphav har sjeldnere foreldre med når de driver med idrett. De som vil være mer sammen med foreldre og har også sjeldnere med foreldre når de driver med idrett. For deltakelse på kostnadskrevenne aktiviteter er det de som får mye lommepenger som oftere går på betalte arrangement både med og uten foreldre. Dette gjelder også de som har jobb. De som ikke får lommepenger går sjeldnere på arrangement med inngangspenger.

KART 4: Aktiviteter utenfor hjemmet (med og uten foreldre)

Type hovedverdier

Følgende 14 hovedverdier ble satt inn i dette kartet:

- Trener ofte eller trener sjelden
- Foreldre er ofte med når du driver med idrett eller sjeldent
- Er ofte på fritidsaktiviteter med voksne tilstede eller er sjeldent med på fritidsaktiviteter med voksne tilstede.
- Går ofte på arrangement med inngangspenger eller går sjelden på arrangement med inngangspenger.
- Foreldre er ofte med på arrangement med inngangspenger eller foreldre er sjelden med på arrangement med inngangspenger
- Møter ofte venner ute eller møter sjelden venner ute
- Går ofte i butikker eller går sjelden i butikker

Nøkkeltall for aksekonstruksjonen

Akse 1 (egenverdi 0,2738 eller 23,78%) og akse 2 (egenverdi 0,2187 eller 19,00%)

Den totale variansen for variabelseleksjonen er 1,1.

Hovedverdiene

Svarverdiene på kartet er tatt med ut i fra størst grad av bidrag til aksene og plassering lengst unna origo / sentrum. Dette kartet viser mye spredning. Akse 1 kan sies å representere deltakelse kostnadskrevenne aktiviteter. Det vil si arrangement der man må betale inngangspenger. Høyre siden av aksene kjennetegnes av de som går ofte på slike arrangement og som også ofte har foreldrene med. Venstresiden av aksene viser de som sjelden går på arrangement man må betale inngangspenger for.

Hovedverdien på øvre høyre halvdel av kartet står for høy foreldredeltakelse der barna selv deltar. Hovedverdiene på nedre venstre halvdel viser en tilsvarende en lav andel av slike aktiviteter. Både at foreldre sjelden er med når de driver med idrett og er sjelden med på fritidsaktiviteter med andre voksne tilstede. Hovedverdiene på øvre venstre halvdel av kartet viser til en lav andel av ikke organiserte aktiviteter. Det vil si at man går sjelden i butikker, møter venner ute og går på arrangement med inngangspenger.

Bakgrunnsverdiene

Bakgrunnsverdiene er tatt med ut i fra de som er plassert lengst unna origo. Fra nedre venstre halvdel til øvre høyre halvdel kan man forstå som en diagonal for foreldres tilstedeværelse på aktiviteter der barna selv deltar (idrett - og fritidsaktiviteter) Bakgrunnsvariablene viser i forhold til dette at flere gutter enn jenter har foreldre med når de driver med idrett. De som ikke har søsken har foreldre som oftere er med når de driver med idrett enn de som har 2 eller flere søsken. De med utenlandsk opphav har sjeldnere foreldre med når de driver med idrett. De som vil være mer sammen med foreldre har også sjeldnere med foreldre når de driver med idrett. For deltakelse på kostnadskrevenne aktiviteter er det de som får mye lommepenger som oftere går på

arrangement (med inngangspenger) både med og uten foreldre. Dette gjelder også de som har jobb. De som ikke får lommepenger går sjeldnere på arrangement med inngangspenger.

KART 5: Aktiviteter i hjemmet (med og uten foreldre)

Type hovedverdier

Aktiviteter i hjemmet representeres av følgende 14 hovedverdier:

- Gjør ofte husarbeid hjemme eller gjør sjelden husarbeid hjemme
- Gjør sjelden lekser eller gjør ofte lekser
- Spiller sjelden lekser eller spiller ofte lekser
- Ser sjelden på TV eller ser ofte på TV
- Foreldrene hjelper ofte med lekser eller hjelper sjelden med lekser
- Ser ofte på TV sammen med foreldrene eller ser sjelden på TV sammen med foreldrene
- Spiser ofte middag med foreldrene eller spiser sjelden middag med foreldrene.

Nøkkeltall for aksekonstruksjonen

Akse 1 (egenverdi 0,2495 eller 20,88%) og akse 2 (egenverdi 0,2074 eller 17,36%)

Den totale variansen for variabelseleksjonen er 1,2.

Hovedverdiene

Svarverdiene på kartet er tatt med ut i fra størst grad av bidrag til aksene og plassering lengst unna origo / sentrum. Hovedverdiene på øvre høyre halvdel av kartet representerer høy andel av underholdningsrelaterte aktiviteter i hjemmet. Det vil si at man spiller mye TV/PC-spill og ser mye på TV med foreldrene sine. Hovedverdiene på øvre venstre halvdel av kartet viser til en lav andel av foreldrekontakt for de pliktrelaterte aktiviteter i hjemmet. Det vil si at man sjelden spiser middag med foreldrene og at foreldrene sjelden hjelper med lekser.

Hovedverdiene på nedre venstre halvdel viser en lav andel av underholdningsrelaterte aktiviteter. Det vil si at man sjelden spiller TV/PC-spill, ser lite på TV og ser sjelden på TV med foreldrene. Hovedverdiene på nedre høyre halvdel viser en høy andel pliktrelaterte aktiviteter med foreldre. Det vil si at foreldrene hjelper med lekser.

Ved å ta utgangspunkt i distinksjonen mellom det konsumistiske og det produksjonistiske paradigmet (se kap.8.6.1) vil den øvre halvdel av kartet kunne sies å ligne mer det konsumistiske paradigmet ved lavere andel av pliktrelaterte aktiviteter i hjemmet og høyere andel av underholdningsrelaterte aktiviteter. Den nedre halvdel av kartet ligner mer på det produksjonistiske paradigmet ved en høyere andel av pliktrelaterte aktiviteter og en lavere andel av underholdningsaktiviteter

Bakgrunnsverdiene

Bakgrunnsverdiene er tatt med ut i fra de som er plassert lengst unna origo. Punktspredningen på bakgrunnsverdiene går først og fremst strekker seg først og fremst langs en diagonal. Man kan tenke seg at den går fra det øverste venstre hjørnet, gjennom origo til nedre høyre hjørne. Dette representerer trekningen mellom en høy og lav andel av pliktrelaterte aktiviteter med foreldre (spise middag og hjelpe med lekser). De supplerende variablene grupperer seg i to punktskyer der

den ene trekker mer mot en lav andel pliktrelaterte aktiviteter med foreldre og den andre mot en høyere andel pliktrelaterte aktiviteter.

De som ligger nærmere en høyere andel av de pliktrelaterte aktiviteter med foreldre har følgende kjennetegn. Flere av dem går i 6.klasse. De sparer penger og de får mye lommepenger. De vil være mer sammen med foreldre fremfor å få mer lommepenger. Det er også en større andel som vil være mer sammen med foreldrene. De som ligger nærmere en lavere andel av de pliktrelaterte aktiviteter med foreldre har følgende kjennetegn. Flere av dem går i 9.klasse. De sparer ikke penger, og de synes de burde fått mer penger. Langs den motsatte diagonalen kan vi se at for eksempel flere gutter enn jenter spiller mye TV/PC-spill.

Konsumistisk og produksjonistisk sosialisering

Vi har i den kvantitative presentasjonen av datamaterialet kodet svarverdiene i dikotomier (ofte/sjelden, lite/mye). Dette gjør at vi kan tydeliggjøre forskjeller mellom respondentene og dele svarene inn i grupper. Svarene er plassert i henhold til to typer sosialisering: produksjonistisk og konsumistisk (forklart i innledningen). Vi har satt opp en tabell som viser hvordan respondentene fordeler seg etter de to dimensjonene. Tallene er oppgitt som prosentandeler av de rekodede svarverdiene.

Konsumistisk sosialisering

Spørsmål-nr.	6. klasse (%)	9. klasse (%)
11	48	43
12	25	30
13	37	43
14	50	43
15b	36	69
16b	21	38
17b	32	73
18c	30	48
19	45	81
21	86	100
23	85	84
24a	86	67
25b	17	28
26b	69	70
28 PC	94	84
28 TV	80	87
28 Video	72	83
28 Stereo	92	96
28 TV-spill	84	73
28 Discmann	79	76
28 Mobil	84	46
29 Dataspill	79	63
29 Klær/sko	86	72
30	21	37
31	49	61
29 CD	57	46
32	33	28
29 kosmetikk	52	50
29 Idrettsuts.	85	88
33 Blader	61	45
33 Mobil	67	27
33 Kino	90	62
33 Fastfood	87	33
33 Godteri	55	33
33 Video	95	53
35 Godteri	38	49
36 Video	17	24
37 Fastfood	25	28
38 Kino	23	33
sum	2272	2194
Gj.snitt	58	56

Produksjonistisk sosialisering

6.klasse (%)	9.klasse (%)
52	57
75	70
63	57
50	57
64	31
79	62
68	27
70	52
55	19
14	0
15	16
14	33
83	72
31	30
6	16
20	13
28	17
8	4
16	27
21	24
16	54
21	37
14	28
79	63
51	39
43	54
67	72
48	50
15	12
39	55
33	73
10	38
13	67
45	67
5	47
62	51
83	76
75	72
77	67
1628	1706
42	44

Tabellen viser at over 50 % av svarene, faller inn under det vi her kaller konsumistisk sosialisering. Det er liten forskjell mellom klassetrinnene.

8.6.2 Korrespondanseanalyse av alle svarverdiene

En korrespondanseanalyse av alle de dikotomiserte svarverdiene (bortsett fra de tradisjonelle bakgrunnsvariablene) gir en oversikt over hovedtendenser for hele datamaterialet (se kart 6 eller vedlegg 7). Egenverdien til aksene er imidlertid svært svak. Akse 1 har en egenverdi på bare 9,10 eller 6,81% . Dette gir et tolkningsproblem fordi akseverdien har så liten forklaringskraft. Det må derfor understrekes at man ikke kan trekke for drastiske slutninger på dette grunnlaget. Akse 2 har bare en egenverdi på 7,38 eller 5,52 prosent. Akser med egenverdi under 10 er problematisk å bruke. Men hvis aksene gir mening kan man bruke den. Akse 2 ga liten mening og er derfor utelatt fra tolkningen, akse 1 derimot kan antyde at respondentene deler seg to ulike grupper. I tolkningen av aksene brukes de svarverdiene som har et større bidrag enn gjennomsnittet (se vedlegg 7). Dette ga følgende fordeling:

Akse 1 Forbruk og foreldrekontakt i hjemmet	
Venstresiden av aksene (lavere forbruk – mer foreldrekontakt) ”Foreldrekontaktorientering”	Høyresiden av aksene (høyere forbruk – mindre foreldrekontakt) ”Pengeorientering” - konsumistisk
Foreldre hjelper med lekser Ser på TV sammen med foreldrene Har ikke jobb utenom skolen Har ikke diskman /MP3/minidisk Har ikke mobiltelefon Får penger av foreldre til leie av video. Får penger av foreldre til ”fast food” Ønsker at foreldrene er mer sammen med meg fremfor at de gir meg mer penger Foreldrene hjelper ofte med lekser Ser ofte på TV sammen med foreldrene møter sjelden venner ute Får penger til CD-plater av andre Kjøper sjelden klær/sko. Kjøper sjelden CD-plater Kjøper sjelden godteri Synes at jeg får nok penger hjemme	Foreldre hjelper ikke med lekser. Har jobb utenom skole Har diskman /MP3/minidisk Har mobiltelefon Betaler selv for leie av video Betaler selv for ”fast food” Betaler selv for mobiltelefonregningen Ønsker at foreldrene gir meg mer penger fremfor at de er mer sammen med meg Ønsker at foreldrene lar meg være alene fremfor at de er mer hjemme spiser sjelden middag med foreldrene. Går ofte på arrangement med inngangspenger Kjøpt PC for egne penger Kjøpt TV for egne penger Kjøpt videospiller for egne penger Kjøpt stereoanlegg for egne penger Kjøpt diskman for egne penger Kjøpt mobiltelefon for egne penger Kjøpt klær/sko for egne penger Kjøpt CD-plater for egne penger Kjøpt idrettsutstyr for egne penger Kjøper ofte godteri Kjøper ofte ”fast food” Burde fått mer penger hjemme.

Akse 1 ser ut til å markere et hovedskille mellom en lavforbruksgruppe og en høyforbruksgruppe. *Lavforbruksgruppen* ser ut til å ha mer foreldrekontakt i hjemmet (leksehjelp og TV-seeing) Selv om disse har mer foreldrekontakt så ønsker de enda mer foreldrekontakt fremfor å få penger. *Høyforbruksgruppen* har mindre foreldrekontakt i hjemmet. Selv om disse bruker mer penger ser de ut til å ønske å få mer penger av foreldrene fremfor å være sammen med dem. De tradisjonelle bakgrunnsvariablene er lagt inn som supplerende variabler (se vedlegg 7). Her er det liten spredning med unntak av at 6.klasseelever trekker mot foreldrekontaktorienteringen (venstresiden av aksene) og 9.klasse trekker mot pengeorienteringen (høyresiden av aksene).

Krysstabeller om foreldrekontakt, forutsetninger for forbruk og elevenes ønsker

I dette kapitlet har vi tatt for oss dilemmas spørsmålet: *Hva ønsker du mest av foreldrene dine? a) at de lar meg være mer alene eller b) at de er mer hjemme med deg?* (kap 6.8). Vi har krysskjørt dette spørsmålet med variabler knyttet til foreldrekontakt, forbruk og barnas ønsker (kap 6.2, 6.3, 6.4, og 6.8). På denne måten kan vi se om det er forskjeller mellom barn som ønsker mer kontakt med foreldrene og de som ønsker mindre kontakt, knyttet til disse temaene. Alle krysstabellene er Kji-kvadrat-testet (se vedlegg nr.8). Tallene i alle tabellene nedenfor viser antall elever.

1) ”Hvor ofte får du hjelp med lekser?”.

sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine? * hvor ofte leksehjelp Crosstabulation

Count		hvor ofte leksehjelp		Total
		ofte	sjeldent/lite	
sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine?	Gir deg mer penger mer sammen med deg	18	19	37
		21	21	42
	Total	39	40	79

Når det gjelder leksehjelp fordeler respondentene seg i noen lunde like grupper i ofte/sjeldent-dikotomien og i ønske om mer penger og i ønske om mer foreldrekontakt. Tabellen viser ingen signifikant sammenheng.

2) "Hvor ofte spiser du middag med dine foreldre".

sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine? * hvor ofte spiser du middag med foreldrene dine Crosstabulation

Count

		hvor ofte spiser du middag med foreldrene dine		Total
		ofte	sjelden	
sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine?	Gir deg mer penger	12	37	49
	mer sammen med deg	31	18	49
Total		43	55	98

Når det gjelder middagspising fordeler respondentene seg ulikt i ofte/ sjelden dikotomien. Det er relativt flere som ofte har middag med foreldre som samtidig ønsker mer foreldrekontakt. Motsatte ser vi at det er relativt flere som sjeldent har middag med foreldrene som samtidig ønsker seg mer penger av foreldrene. De som har mest kontakt ønsker seg mer, mens de som har minst ønsker seg flere penger. *Tabellen viser her en signifikant sammenheng.*

3) "Hvor ofte ser du på Tv med dine foreldre?"

sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine? * hvor ofte tv-titting Crosstabulation

Count

		hvor ofte tv-titting		Total
		ofte	lite/sjeldent	
sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine?	Gir deg mer penger	23	17	40
	mer sammen med deg	38	8	46
Total		61	25	86

Når det gjelder TV-titting fordeler respondentene seg ulikt i ofte/sjelden-dikotomien. De som ser ofte på TV med foreldre ønsker seg samtidig mer foreldrekontakt. Mens de som ser sjeldent eller lite på TV sammen med foreldre ønsker seg derimot mer penger enn det å være sammen med foreldrene. *Tabellen viser her signifikant sammenheng.*

4) ”Hvor ofte får du penger uten å be om det?”

**sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine? * hvor ofte får du penger uten å be om det
Crosstabulation**

Count

		hvor ofte får du penger uten å be om det		Total
		ofte	mindre ofte	
sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine?	Gir deg mer penger mer sammen med deg	15	11	26
		18	7	25
	Total	33	18	51

Når det gjelder hvorvidt respondentene får penger uten å be om det, fordeler de seg ulikt i forhold til ofte/sjeldent-dikotomien. Det er relativt flere som ofte får penger uten å be om det og samtidig ønsker å være mer sammen med foreldrene. Mens det er relativt flere som sjeldent får penger uten å be om det, som ønsker seg mer penger fremfor ønske om mer foreldrekontakt. Tabellen viser her ingen signifikant sammenheng.

5) Hvor mye lommepenger får du i uken?

sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine? * lommepenger Crosstabulation

Count

		lommepenger		Total
		under 100 kr	over 100 kr. og mer	
sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine?	Gir deg mer penger mer sammen med deg	33	11	44
		36	6	42
	Total	69	17	86

Tabellen viser at det er relativt flere som får under 100 kroner i uken som ønsker å være mer sammen med foreldrene fremfor å få mer penger. Av elevene som får over 100 kroner eller mer er det relativt flere som ønsker seg mer penger av foreldrene enn å ha mer foreldrekontakt. Tabeller viser ingen signifikant sammenheng.

6) ”Synes du at du får nok penger hjemme?”

**sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine? * synes du at du får nok penger hjemme
Crosstabulation**

Count

		synes du at du får nok penger hjemme		Total
		bra som det er	burde få mer	
sp.43a Ønsker mest av foreldrene dine?	Gir deg mer penger mer sammen med deg	17	33	50
		37	12	49
	Total	54	45	99

Tabellen viser at de som synes at det er bra som det, er ønsker seg samtidig å være mer sammen med foreldrene fremfor å få mer penger. Mens de som synes at de burde få mer penger ønsker seg mer penger fremfor å være sammen med foreldre. *Tabellen viser her signifikant sammenheng.*

9 Oppsummering og konklusjon

Prosjektets mål var å undersøke forholdet mellom voksenkontakt, aktiviteter og konsum blant barn på to utviklingstrinn – før og etter at evnen til refleksjon av omgivelsene og selvrefleksjon i forhold til omgivelsene er utviklet. Disse utviklingstrinnene ble operasjonalisert til klassetrinn 6 og 9 i grunnskolen. Mellom disse klassetrinnene finner det sted to viktige utviklinger i barnas forhold til seg selv og omverdenen: De utvikler den nevnte evnen til refleksjon, og jevnaldrende erstatter foreldre/familie som viktigste referansegruppe.

Bakgrunnen var teorier om forandring i sosialiseringen av barn og ungdom. I følge Ulrich Beck og andre tyske sosiologer utvikler sosialiseringen av barn og ungdom seg bort fra en aktivitetsbasert sosialisering som gir ansvar for egne handlinger gjennom tilbakekobling fra omgivelsene. Utviklingen går i følge disse teoriene mot en selvbeskuende sosialisering gjennom selektivt konsum hvor forbindelsen mellom egen innsats og konsum brytes og konsekvensene av egne handlinger for andre blir uklare eller irrelevante.

Vi antok at barn med mye voksenkontakt får mye tilbakemelding og derfor blir mindre konsumorienterte enn barn med mindre voksenkontakt og kanskje foreldre som kjøper seg fri fra anstrengende oppdragsarbeid.

Prosjektet har undersøkt voksenkontakt, aktivitetsmønstre og konsum blant i alt 135 elever fordelt på tre 6. klasser og tre 9. klasser ved fire skoler i Oslo. Datamaterialet var for lite til å produsere statistisk signifikante funn. Vi brukte imidlertid en miks av spørreskjema og gruppearbeid som ga elevene anledning til refleksjon og en mer åpen besvarelse av noen av spørsmålene. Da resultatene fra de forskjellige metodene tydelig støttet opp om hverandre, synes det likevel å være grunnlag for å trekke noen konklusjoner av undersøkelsen.

Korrespondanseanalysen av data viste at praksis i barneoppdragelsen i Oslo-området kan betraktes langs en akse som går fra en overveiende konsumistisk oppdragelse på den ene siden, til en oppdragelse som overveiende baserer seg på voksenkontakt og felles aktiviteter på den andre siden. Høyt konsum og lite fellesskap kjennetegner det ene utgangspunktet, mens lavt konsum og mye fellesskap finnes på den andre siden. Den største andelen befinner seg imidlertid i midten og kjennetegnes av både høyt konsum og mye felles aktiviteter.

Forskjellene i oppdragelse vises allerede i 6. klasse. Fra denne alderen fram til 9. klasse er utviklingen av konsum og aktiviteter heller en konsekvens av at barna blir mer voksne, får en videre aksjonsradius og blir sterkere knyttet til gruppen av jevnaldrende enn at de får tilgang til et høyere konsum. De gjør andre ting og har et annet konsum enn 6. klassingene.

Hovedargumentet for at det finnes to oppdragspraksiser er at elevenes scoring på forskjellige variable synes å følge hverandre. Dette vises både av korrespondanseanalysen og av funnene i kapittel 8.6. Ofte hjelp til lekser, ofte TV-titting med foreldre, sjeldnere innkjøp av klær, sko, etc.

ikke jobb utenom skolen, synes de får nok penger hjemme og ønsker at foreldrene er mer sammen med dem er eksempler på slike scoringer som synes å følge hverandre. Dette faller i langt sterkere grad inn under det produksjonistiske sosialiseringparadigmaet enn den følgende svarklyngen: Foreldre hjelper ikke med lekser, er velutstyrt med de fleste materielle goder, spiser sjelden middag med foreldrene, ønsker mer penger av foreldrene i stedet for mer kontakt, mener de burde fått mer penger hjemme, har jobb og betaler mange konsumgoder selv. Denne svarklyngen tilsvarer heller en konsumistisk sosialisering.

Andelen av elevene som kan regnes til det konsumistiske sosialiseringparadigmaet er større enn andelen som får en oppdragelse som heller baserer seg på mye voksenkontakt og felles aktiviteter enn høyt konsum.

Barnas konsum

Undersøkelsen viste forøvrig at barnas infrastruktur i hjemmene er svært god. PC, TV, video og stereoanlegg er eid av fra ca. 80% og oppover av 6-klassingene og fra 90% og oppover av 9. klassingene. Begge aldersgruppene synes å være godt utstyrt med TV-spill – 78%, mens andelen for mobiltelefon er 78% for 9. klassingene og 53% for 6. klassingene. Kjøpshyppigheten for dataspill er omtrent lik for begge aldersgrupper. At mobiltelefon var så utbredt i den laveste aldersgruppen var noe overraskende.

49 % av 6. klassingene kjøper klær og sko minst en gang i måneden, mens denne andelen er 61% for 9. klassingene. Foreldrene finansierer klær og sko for 86% av 6. klassingene og for 72% av 9. klassingene. Det er en tendens til at 9. klassingene finansierer mer av sitt løpende forbruk selv enn 6. klassingene. Unntaket er idrettsutstyr som finansieres av foreldrene for 85% av 6. klassingene og 88% av 9. klassingene.

Bruken av fastfood synes ikke å være så utbredt som antatt. Av 6. klassingene kjøper 25% fastfood en gang i uken eller oftere, mens denne andelen utgjør 28% av 9. klassingene. Det er altså bare en liten økning fra aldersgruppe til aldersgruppe.

Foreldrekontakt

6. klassingene synes å ha langt mer foreldrekontakt enn 9. klassingene, hvilket i og for seg er naturlig. 55% av 6. klassingene deltar minst én gang i uken i organiserte aktiviteter med andre voksne til stede, mens denne andelen bare utgjør 19% av 9. klassingene.

68% av 6. klassingene oppgir at de har felles måltider med foreldrene hver dag, mens denne andelen av 9. klassingene bare utgjør 27%. 5% av alle elevene oppga at de aldri hadde felles måltider med foreldrene. Rundt 50% av begge aldersgruppene oppgir at de gjør husarbeid oftere enn én gang i uken. 64% av 6. klassingene får leksehjelp av foreldrene flere ganger i uken, mens andelen blant 9. klassingene utgjør 31%.

I begge aldersgruppene er det mange som driver idrett: 72% i 6. klasse og 77% i 9. klasse. Treningshyppigheten i begge aldersgrupper er høy, og foreldrene er til stede flere ganger i uken for 70% av 6. klassingene og for 52% av 9. klassingene. Forskjellen i foreldrenes engasjement er mindre for idrett enn for de fleste andre aktivitetene. Sammenholder vi dette med den høye andelen i begge aldersgruppene som får idrettsutstyret finansiert av foreldrene, fremstår idrett som en høyt prioritert aktivitet blant dagens foreldre.

94% av 6. klassingene og 88% av 9. klassingene oppgir at de får lommepenger av foreldrene. Av disse får 83% av 6. klassingene kr. 100 eller mindre, mens 72% av 9. klassingene får kr. 100 eller mindre. I tillegg får rundt 50% av barna på begge alderstrinnene penger av foreldrene minst én gang i uken uten å be om det. Flertallet av 6. klassingene er tilfredse med de pengene de får, mens flertallet av 9. klassingene mener de burde få mer. 10% av alle synes de burde få mye mer penger. Stilt for valget mellom mer voksenkontakt og mer penger ønsker et flertall av 6. klassingene mer voksenkontakt, mens et like klart flertall av 9. klassingene foretrekker mer penger. På bakgrunn av at 6. klassingene gjennomgående har mer voksenkontakt enn 9. klassingene er dette et interessant funn.

Barnas ønsker

En av gruppeoppgavene gikk ut på å bli enige om hva barn/ungdom på deres alder og foreldrene bør bruke mer tid sammen på. 9. klassingene som langt sjeldnere spiser sammen med foreldrene, synes å savne dette ettersom det ”å spise sammen” er deres hyppigste ønske. Som andre og tredje ønsker har de ”snakke sammen” og idrettsarrangementer. Her kan det synes som om foreldres praksis til en viss grad er i utakt med ungdommens ønsker.

6. klassingene har ferie, kino, turer og å shoppe som sine hyppigste ønsker. Noen av disse ønskene er tydeligvis ut fra savn, for mange får ikke gå alene på kino, og de mangler penger til å shoppe.

At materialet inneholder spor av to typer sosialiseringer eller oppdragelsestyper viser to bivariate kjøringer: Barn og ungdom som ofte spiser måltider med foreldrene foretrekker langt hyppigere mer samvær med foreldrene enn mer penger sammenlignet med dem som spiser sjeldent sammen med foreldrene. Dette gjelder også dem som ofte ser på TV sammen med foreldrene sammenlignet med dem som ser sjeldent på TV med foreldrene.

Barn i jobb

Et paradoks i undersøkelsen synes å være at ønsket om et høyere konsum enn det familieøkonomien tillater, driver mange av barna ut i betalt arbeid (14% av 6. klassingene og 33% av 9. klassingene). For med jobb kommer tvang til ansvar selv om formålet med jobben er utvidet konsum. At formålet med jobben er høyere konsum, er hevet over en hver tvil, da denne gruppen også ønsker mer penger av foreldrene. Hvordan gruppen vil utvikle seg videre, er et åpent og interessant spørsmål.

Barnas konsum i framtida

Standarden for infrastruktur i hjemmet synes å ligge høyt blant dagens barn og unge. Hvem som setter disse standardene og hvordan de blir satt, er et åpent spørsmål. Denne utviklingen kan ikke skrues tilbake, da det også vil bli nødvendig for barna å mestre de teknikkene dette er forbundet med i fremtidens arbeidsliv. PC-en med spill og internett utgjør en viktig treningsarena for den fremtidige sammenvoksingen av TV-, PC-, telefoni- og videoteknologien. Barnas bruk av disse mediene er i prinsippet ikke kontrollerbar. Den eneste tenkbare styringsmekanismen for både bruk av media, konsum og atferd i forhold til andre er de anstrengelser foreldre legger ned i å gi barna en oppdragelse til ansvar. Det er en relativt stor gruppe av særlig 9. klassingene som ønsker seg mer foreldrekontakt. Og det er en betydelig andel i samme aldersgruppe som allerede synes å være ”avvent” på voksenkontakt og heller fiksert på et konsum som gir prestisje i gruppen av jevnaldrende. Undersøkelsen viste at denne utviklingen allerede er i gang i 6. klasse.

10 Vedlegg

vedlegg nr. 1 Kart 1-5 korrespondanseanalyse kap 8

vedlegg nr. 2 Spørreskjema

Resten av vedleggene finnes som eget hefte og kan fåes ved henvendelse til FIVH, telefon 22 03 31 50.

Disse vedleggene finnes i heftet:

vedlegg nr. 1 Frekvensfordeling

vedlegg nr. 2 Kart og tabeller kjøpshyppighet forbruksvarer kort og mellomlang levetid

vedlegg nr. 3 Kart og tabeller finansiering av forbruk med mellomlang levetid

vedlegg nr. 4 Kart og tabeller finansieringsform for løpende forbruk

vedlegg nr. 5 Kart og tabeller aktiviteter utenfor hjemmet (med og uten foreldre)

vedlegg nr. 6 Kart og tabeller aktiviteter i hjemmet (med og uten foreldre)

vedlegg nr. 7 Kart og tabeller konsumistisk V.S, produksjonistisk sosialiseringsparadigme

vedlegg nr. 8 Krysstabeller om foreldrekontakt, forutsetninger for forbruk og elevenes ønsker.

vedlegg nr. 9 Korrespondanseanalyse som metode